

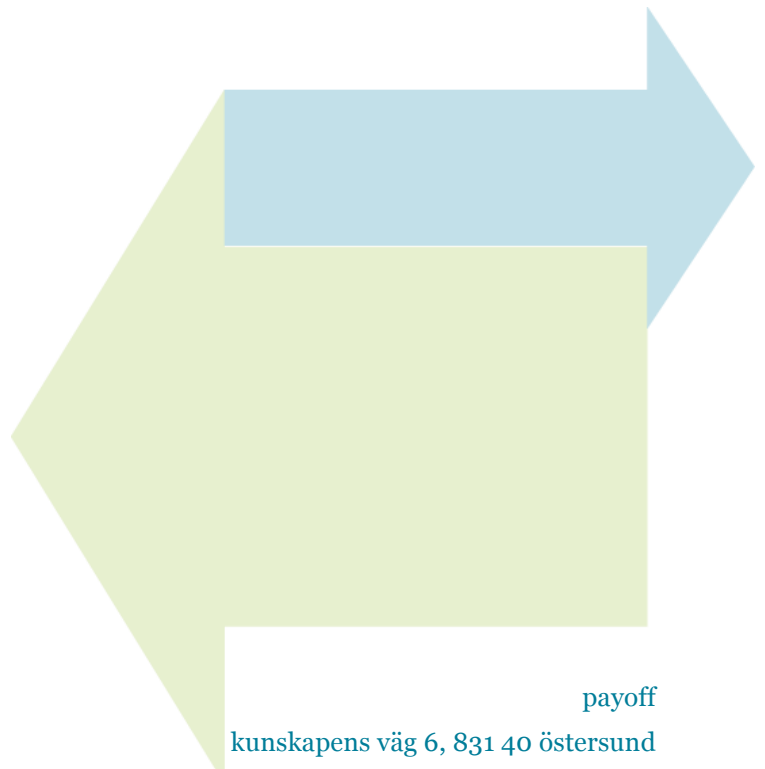
Utvärdering av sociala investeringar

Utvärdering Finsam Lund

Rapport

Sven Vikberg och Jonas Huldt

Östersund, 2015-03-17

payoff

kunskapens väg 6, 831 40 östersund
telefon 076-13 41 503 | www.payoff.se

Innehållsförteckning

Rapport.....	1
Sammanfattning	4
Inledning.....	6
Payoff's uppdrag	6
Bakgrund.....	6
Syfte och mål	6
Payoff's kompetens.....	6
Utvärderingens genomförande	7
Underlag	7
Utgångspunkter för utvärderingen	7
Ett samhällsekonomiskt perspektiv.....	9
Nytta med att samhällsekonomisk utvärdering	9
Hur rättvisande och "sant" är resultatet?.....	10
Utvärdering med stöd av Payoff's modell NyttoSam	10
Redovisning av typfall.....	10
Typfall 1.....	11
Typfall 2.....	11
Typfall 3.....	12
Typfall 4.....	12
Typfall 5.....	13
Verksamheten inom Finsam Lund	15
Samordningsförbundets uppdrag.....	15
Ledning och styrning.....	15
Styrelsen och beredningsgruppens synpunkter	15
Strategiska och operativa resultat.....	16
Uppföljning.....	17
Framtida finansiering.....	17
Inre och yttre effektivitet.....	18
Ökade resurser	18
Målgrupp och potential.....	18
Finsam Lund upplevs som okänd.....	19
Utvecklingsområden.....	19
Insatser med stöd av Finsam Lund	19
Underlag.....	19
Projekt Kraft.....	20
Bakgrund.....	20
Målgrupp.....	20
Syfte och mål	20
Genomförande	20
Vad har hänt för individerna?	21
Hur har parternas lärande, kompetens och samverkan utvecklats?	22
Rehabsamverkan	23
Teaterprojektet Kabaré Unik	24
Samverkansresurs – Insatsstöd Arbetsförmedlingen Vården	25

Strategiska insatser för en inkluderande arbetsmarknad.....	26
IPS	27
Unga Vuxna	28
Analys och slutsatser	30
Ekonomisk nytta	30
Nyttan i projekten	31
Strategisk och strukturell nytta.....	32
Implementering	32
Kändisskapets betydelse.....	33
Finsam; mästare på lokal samverkan med utmaningar på regional och nationell nivå	34
Lärande och utveckling	34
Vad ska Finsam Lund uppnå med sin verksamhet?	35
Värden av samverkan.....	36
Arbetsgivarna; den viktigaste resursen.....	36
Slutsatser	38
Förslag att diskutera vidare.....	40
Bilaga	42
Bilaga 1 Satsningar inom Finsam Lund 2015.....	42
Bilaga 2 Typfallsbeskrivningar projekt Kraft.....	43
Typfall 1	43
Typfall 2.....	44
Typfall 3.....	44
Bilaga 3 Projekt IPS.....	45
Typfall 1.....	45
Typfall 2.....	45

Sammanfattning

Payoff har under hösten 2014 och början av 2015 utvärderat Finsam Lunds verksamhet med utgångspunkt från vilka samordningsvinster och ekonomiska effekter som skapas och har skapats av förbundets olika projekt. Bakgrunden till genomlysningen var att Lunds kommun ville ha underlag inför beslut om ett eventuellt ökat anslag till verksamheten för 2015.

Målet med utvärderingen är att den dels skall kunna ligga till grund för beslut om Finsam Lunds fortsatta finansiering, dels den fortsatta utvecklingen av verksamheten.

Några slutsatser av utvärderingen är att:

- Finsam Lund är ett relativt litet förbund som bedriver en aktiv verksamhet med intressanta projekt. Insatserna riktar sig dels till de som står längst från arbetsmarknaden, dels till de som är i behov av tidiga insatser för att förhindra ett utanförskap. Nya former för samverkan och utveckling av arbetsmetoder är viktiga inslag i projekten.
- Förutsättningarna är mycket goda för att Lunds kommuns andel av finansieringen, 1,375 mkr till Finsam Lund, skall återbetalas inom rimlig tid genom de projekt som genomförs. Antagandet utgår ifrån att insatserna genom samverkan i Finsam leder till bättre insatser för målgruppen relativt att kommunen skulle genomfört insatserna i ordinarie verksamhet. För kommunen kan värdet av att en individ kommer i ett arbete betyda upp till cirka 190 000 kr på årsbasis beroende på hur situationen såg ut året före projektmedverkan.
- Av övriga parter är det främst Region Skåne som också har ekonomisk nytta av de insatser som genomförs av Finsam Lund.
- Det ekonomiska värdet skapas dels av att individerna genom insatserna minskar sitt behov av olika offentliga resurser, dels att de kommer i ett arbete. På samhällsnivå kan värdet vara upp till 600 000 kr per år och individ beroende på hur situationen såg ut året före projektmedverkan.
- Några av projekten har tagit till vara de arbetsmetoder och samverkansformer som utvecklats och prövats. Projekten Unga Vuxna och IPS är bra exempel på framgångsrika projekt i denna del. På så sätt skapas långsiktiga positiva strukturella effekter av de insatser som Finsam Lund bedriver.
- Särskilt viktigt för Finsam Lunds utveckling är att kommande satsningar i första hand skall utgå från förändringar i ordinarie verksamheter och att i dessa utveckla arbetsmetoder och samverkan. Innan en insats beslutas skall dessutom en förstudie genomföras. Ett viktigt mål är att verksamheten skall kunna fortsätta genomföra insatserna efter avslutat projekt utan ökade kostnader. Därigenom ökar förutsättningarna för att Finsam Lunds insatser kan skapa påverkan på organisations- och strukturell nivå.

Några frågeställningar som Payoff föreslår att Finsam Lund kan diskutera för att skapa fortsatt utveckling:

- De individer som utgör målgrupp för Finsam har ofta ett långt gånget utanförskap och behöver därför både samordnade resurser från flera av parterna i

förbundet och resurser som är uthålliga. Vårt förslag är att de satsningar som görs riktar sig till något färre individer men att mer tid finns för att hitta en optimal lösning för den enskilde. Det skapar också förutsättningar för att bestående förändringar skapas för individen och att långsiktiga, samhällsekonomiska effekter uppstår.

- Finsam Lund rekommenderas att ta fram tydliga och mätbara mål på ett övergripande plan, som också följs upp på ett konstruktivt sätt för att underlätta den fortsatta utvecklingen av verksamheten. Tydliga mål och strukturerad uppföljning skapar bra underlag för att fatta strategiska beslut.
- Vi ser ett värde i att skilja på styrelsens arbete vad gäller förbundets operativa verksamhet jämfört med den strategiska och strukturella påverkan. Detta skulle kunna ske genom att styrelsen avsätter tid för de strategiska diskussionerna utan att beredningsgruppen eller den operativa ledningen för insatserna är ständigt närvarande. Vår erfarenhet från andra utvärderingar är att det är viktigt att styrelsen har möjlighet att diskutera strategiska frågor i ett forum som är fristående från den operativa verksamheten.

Inledning

Payoff's uppdrag

Bakgrund

Finsam Lund hade under 2014 cirka fyra mkr i budget för sin verksamhet. En ny nationell modell skulle införas fr.o.m. 2015 för att fördela de ekonomiska resurserna till respektive förbund, vilken skulle göra att den totala budgeten ökade. Lunds kommun ville därför med anledning av eventuella krav på att de skulle bidra med ytterligare medel till Finsam Lund veta "vilka samordningsvinster och ekonomiska effekter som skapas eller har skapats av förbundets projekt".

Med anledning av Lund kommuns frågeställning fick Payoff i uppdrag att göra en genomlysning av Finsam Lunds verksamhet. Ett tidigare uppdrag att utvärdera projekt Kraft redovisas även i denna rapport.

Det har senare under hösten 2014 visat sig att Finsam Lund tilldelats 2,75 mkr från staten vilket innebär att förbundet har totalt 5,5 mkr för 2015 om Region Skåne och Lunds kommun beslutar om sin respektive del av budgeten, 1,375 mkr vardera. Detta är en utökning med 1,4 mkr relativt medlen för 2014.

Syfte och mål

Uppdragets *syfte* är att göra en genomlysning och utvärdering av Finsam Lunds verksamhet kopplat till pågående och genomförda projekt samt beskriva nyttan av dessa. Nyttan skall beskrivas kvalitativt avseende samverkan, lärande, mervärden, organisatoriska, strukturella och strategiska värden. Vi ska även synliggöra de ekonomiska effekterna med hjälp av typfall och granskningar av genomförda projekt.

Målet med utvärderingen är att den skall kunna ligga till grund för diskussion om Finsam Lunds finansiering, samt den fortsatta utvecklingen av verksamheten med fokus på att skapa samordningsvinster för parterna, målgrupperna och samhället.

Payoff's kompetens

Sedan Payoff bildades 2007 har vi genomfört drygt ett 60-tal utvärderingar av arbetslivsinriktade insatser på uppdrag av olika samordningsförbund. Uppdragen har främst haft ett fokus på den ekonomiska nyttan för samhället, parterna och individerna men också nyttan ur ett lärande, strategiskt och strukturellt perspektiv. Under senare år har vi även jobbat med verksamhetsstyrning och processer för att utveckla förbundens verksamheter. Payoff har även, på uppdrag av Nationella nätverket för samordningsförbund, NNS, sammanställt resultaten av 58 av de samhällsekonomiska utvärderingar som vi har genomfört på uppdrag av olika samordningsförbund. Rapporten finns att ladda hem på NNS hemsida.

Utvärderingens genomförande

Underlag

För att genomföra denna utvärdering har vi tagit del av en omfattande dokumentation från Finsam Lunds verksamhet från starten 2010 fram till januari 2015. Framst har det varit:

- Årsrapporter
- Verksamhetsplaner
- Styrelseprotokoll
- Projektansökningar
- Ansökningar om förstudier
- Utvärderingar och slutrapporter

Vi har genomfört skriftliga enkäter med ledamöterna i styrelsen och beredningsgruppen för Finsam Lund plus förbundssamordnaren. Dessa har erhållit en enkät som utgått från deras roll i förbundet.

En version av enkäten har även utformats för åtta av de insatser som genomförts eller pågår i förbundets regi. Sju av dessa enkäter har besvarats. Det åttonde projektet, Kristallen, valde att inte svara på enkäten genom att de startade verksamheten under hösten 2014 och inte hade tillräckliga erfarenheter att utgå ifrån.

Vi har kompletterat enkäterna med några intervjuer av ledamöter i styrelsen, projektledarna för projekt Kraft, Samverkansresurs och deltagare i projekt Kraft. Därutöver har vi haft kontinuerliga avstämningar med förbundssamordnaren.

Utgångspunkter för utvärderingen

Vi har utvärderat Finsam Lund ur ett socialt investeringsperspektiv. Stommen i detta synsätt bygger på följande tänk och frågeställningar:

- Skapar verksamheten ekonomisk nytta för samhället, parterna och individerna? Vi utgår från vår modell Nyttosam, som är väl beprövad för att synliggöra den ekonomiska nyttan av arbetslivsinriktade rehabiliteringsinsatser för individer i utanförskap. Vi beskriver nyttan på kort sikt, ett år, och utifrån en prognos på fem års sikt baserad på utfallet efter ett år.
- Skapar insatsen en strategisk nytta, påverkar den strukturer och hur förändras arbetssätt, metoder, kompetens och synsätt hos berörda parter var för sig och i samverkan? Vi utgår i denna del från Payoff's LISE-analys, med fokus på Lärande, Implementering, och Strategiska Effekter.
- En viktig utgångspunkt i LISE-analysen är att gå igenom insatsens syfte och mål. Finns det ett adekvat syfte, är målen mätbara och operationaliserade? Vad är egentligen ett bra resultat av insatsen? Går målen att följas upp relativt individerna (målgruppen), organisationerna var för sig och i samverkan?
- När vi beskriver och värderar den kvalitativa nyttan utgår vi från vad insatsen

lett till för utfall av de olika aktiviteterna, vilket resultat som uppstår fram till ett år efter insatsen och vilka långsiktiga effekter som uppkommer eller kvarstår därefter.

Sammantaget ser vi det som viktigt att förbunden skapar nytta ur ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt perspektiv vilket också bidrar till ett hållbart samhälle på längre sikt.

Ett samhällsekonomiskt perspektiv

Ett årligt utanförskap kostar samhället i genomsnitt cirka 603 000 kr per person. Det är ett av resultaten av de 58 olika sociala projekt, som Payoff utvärderat samhällsekonomiskt sedan 2007. Se närmare Föreningen NNS¹ rapportserie 2015:1. Kostnaderna och uteblivna intäkter för samhället beror på värdet av produktionsbortfallet när individen inte arbetar, samt att individen förbrukar mer offentligt finansierade vård- och handlägningsresurser än vad som skulle varit fallet om personen försörjde sig själv och befann sig i ett arbete.

Inom Payoff anser vi att samhällets resurser många gånger inte används på ett optimalt sätt för att förhindra och åtgärda utanförskap. Konsekvensen av detta är att alltför många människor hamnar i ett utanförskap som ofta tar lång tid att bryta. Några exempel på brister i samhällets oförmåga att arbeta rationellt inom sociala sektorn:

- Ingen enskild aktör har ett sammanhållet ansvar för utanförskapet och ser därför inte helheten. Brist på helhetssyn skapar ”gråzoner” angående ansvar.
- Kostnaderna för individernas utanförskap är dolda och ligger oftast hos flera aktörer och synliggörs inte.
- Individer i utanförskap saknar en handlingsplan som är samordnad mellan berörda aktörer.
- De flesta verksamheter inom sociala sektorn styrs och följs upp kortsiktigt.
- Kostnadsfixering och kortsiktigheten gör att sannolika, framtida intäkter och kostnadsreduceringar inte beräknas eller synliggörs. Därför underskattas värdet av prevention, tidiga insatser och rehabilitering.

Nytan med att samhällsekonomisk utvärdering

Det samhällsekonomiska perspektivet beskriver hur en viss åtgärd, eller verksamhet, har påverkat samhället som helhet. Men det lyfter även fram hur samhällets olika aktörer, inklusive deltagarna, påverkats med avseende på de ekonomiska effekter som är kopplade till åtgärden. Samhällsekonomiska beräkningar med stöd av Payoff's modell Nyttosam beskriver projektets ekonomiska resultat på kort sikt ett år och sannolika effekt på fem år.

Genom att redovisa de samhällsekonomiska effekterna av en insats kan kostnadsfixeringen brytas och istället:

- Se insatser inom den sociala sektorn som investeringar.
- Underlätta att tänka på helheten och visa på hur intäkter och kostnader fördelas på olika aktörer i samhället.
- Motivera initiala kostnader för att på sikt skapa ökad nytta och minskade kostnader för samhället.

Genom att göra en samhällsekonomisk utvärdering kan ytterligare kunskap om projektet lyftas fram. Det bidrar till lärandet om vilka effekter som uppstår. Mervärden

¹ NNS, Nationella nätverket för samordningsförbund

kan identifieras så att det kan ske en fortsatt utveckling av metoder, samverkan, synen på deltagarna och sist men inte minst underlätta en spridning av resultatet och en eventuell implementering.

Hur rättvisande och "sant" är resultatet?

Payoff vill påpeka att en samhällsekonomisk utvärdering med hjälp av typfall, så som i den här utvärderingen, ska ses som en indikator på de effekter som uppstår i de projekt och de insatser som vi har utvärderat. Genom detta upplägg kan resultaten för samhället som helhet och för de olika aktörerna i "grova drag" sägas vara rättvisande. Det är dock viktigt att vara medveten om att mänskligt beteende påverkas av många olika faktorer och det kan vara svårt att med exakthet härleda vilken del i individens utveckling som är kopplad till just den utvärderade insatsen.

Utvärdering med stöd av Payoff's modell NyttoSam

För att genomföra en samhällsekonomisk utvärdering "fullt ut" enligt Payoff's modell NyttoSam krävs en totalstudie eller en urvalsstudie med ett representativt urval av deltagare. I de allra flesta fall genomför vi en urvalsstudie, som ger en fullgod bild av den samhällsekonomiska nyttan av en insats.

Ett alternativt sätt att beskriva och beräkna den samhällsekonomiska nyttan av arbetslivsinriktade insatser är således ta fram typfall som visar på vilka ekonomiska resultat som skapas av en insats. I denna utvärdering är den samhällsekonomiska nyttan beräknad med hjälp av typfall. Typfallen bygger på underlag från de utvärderade projekteten och de byggs upp kring ett antal "representantdeltagare" från insatsen.

Nedanstående typfall är tänkta att mer generellt visa på vilka kostnader som finns kopplat till ett utanförskap och hur dessa kan minskas genom en insats. Samtliga uppgifter kring deltagarnas försörjning och resursförbrukning bygger på individens situation 12 månader före och 12 månader efter insatsen.

Observera att resultaten nedan beskrivs ett år samt fem år efter avslutad insats. Effekterna efter fem år är en prognos och tas fram genom en uppräknig av resultatet som uppstått efter ett år. I de fall individen fortsätter att utvecklas kommer effekterna förbättras ytterligare, medan i de fall individens situation försämras uteblir de positiva effekterna som skapas genom att individen arbetar.

Redovisning av typfall

Payoff's modell för samhällsekonomiska beräkningar bygger på Sveriges skattesystem, socialförsäkringssystem och standardkostnader för t.ex. läkarbesök inom primärvården, stöttning av kommunala handläggare och regler kring olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Nedan görs en beskrivning av vilka effekter som uppstår i ett mycket enkelt exempel.

En individ, Typfall 1 nedan, har före starten i ett arbetslivsinriktat projekt försörjningsstöd och behov av insatser från primär- samt specialistvård. Efter åtgärden har

individen fått arbete utan lönesubvention och klarar sig med färre vårdkontakter och minskade läkemedelskostnader

När individen får ett jobb och börjar arbeta skapas ett produktionsvärde, vilket bidrar till ökad samhällsekonomisk nytta (och till BNP). Kostnaderna för individens försörjning flyttas då från kommunen till arbetsgivaren. Detta leder till att kommunen får minskade kostnader för försörjningsstöd. Genom att individen kommer i arbete får både kommunen, regionen och staten ökade skatteintäkter. Även individens ekonomi påverkas positivt i de allra flesta fall. Lönen skapar ökad disponibel inkomst, men samtidigt får individen lägre bidrag och måste även betala skatt på lönen. Genom att vårdbesöken blir färre så minskar individens kostnader för patientavgifter liksom läkemedelskostnaderna. Regionen påverkas positivt totalt sätt genom individens färre vårdbesök och minskade läkemedelskostnader men får något minskade patientintäkter.

Vi kommer nedan att redovisa totalt fem typfall, vilka kan användas för att åskådliggöra resultat och effekter som uppkommer inom Finsam Lunds verksamhet. Samtliga typfall utgår från samma föreläge, men har olika utfall för individen i efterläget vad gäller försörjningen. Behovet av viss vård består i efterläget i samtliga typfall. Tanken med detta är att visa på vad olika typer av försörjningssituationer skapar för ekonomisk nytta:

Typfall 1

Individen går från försörjningsstöd till arbete.

Utfall efter ett år och prognos fem år.

Intäkter samhället efter ett/fem år	459 000 kr/2,3 mkr
Kommunen intäkter efter ett/fem år	193 000 kr/965 000 kr
Regionen intäkter efter ett/fem år	40 000 kr/200 000 kr
Ökad disponibel inkomst för deltagaren per år/fem år	61 000 kr/305 000 kr

Individen har före insatsen försörjningsstöd motsvarande 120 000 kr och förbrukar en hel del vård och stödresurser. Genom insatsen kommer individen i heltidsanställning utan lönesubvention med 19 000 kr i månadslön och klarar sig med mindre resursförbrukning av vård och handläggning. Därigenom skapas en samhällsekonomisk intäkt på 459 000 kr per år. För kommunen innebär det att de inte behöver handlägga och betala ut försörjningsstödet och får dessutom skatteintäkter genom att individen kommit i ett arbete. Totalt minskas kostnader och frigörs resurser hos kommunen motsvarande ett värde på 193 000 kr per år. För regionen innebär det att de får minskade kostnader för vård och läkemedel med 40 000 kr på ett år. För individen innebär det att den disponibla inkomsten ökar med 61 000 kr per år.

Typfall 2

Individen går från försörjningsstöd till arbete med lönesubvention.

Utfall efter ett år och prognos fem år.

Intäkter samhället efter ett/fem år	135 000 kr/ 677 000 kr
Kommunen intäkter efter ett/fem år	193 000 kr/ 965 000 kr
Regionen intäkter efter ett/fem år	40 000 kr/200 000 kr
Arbetsförmedlingen intäkter efter ett/fem år	-260 000/-1,3 mkr
Ökad disponibel inkomst för deltagaren efter ett/fem år	61 000 kr/305 000 kr

Om vi istället räknar med att individen får samma arbete, men denna gång med ett 80 procent lönebidrag skapar individen fortfarande ett produktionsvärde även om det är mycket lägre. Effekten på samhällsnivå minskar då till ca 135 000 kr per år. Arbetsförmedlingen får ökade kostnader för lönebidrag, motsvarande ca -260 000 kr per år. Notera att för kommunen, regionen och individen påverkas inte intäkterna.

Typfall 3

Individen går från försörjningsstöd till studier.

Utfall efter ett år och prognos fem år.

Intäkter samhället efter ett/fem år	-29 000 kr/-144 000 kr
Kommunen intäkter efter ett/fem år	148 000 kr/739 000 kr
Regionen intäkter efter ett/fem år	-51 000 kr/-257 000 kr
Ökad disponibel inkomst för deltagaren, inkl. CSN-lån, efter ett/fem år	Ingen förändring

När en person går till studier ger det på kort sikt inte samma ekonomiska effekter som om individen går till arbete. I exemplet räknar vi på att individen studerar på folkhögskola som bekostas av regionen. På samhällsnivå leder det till ökade kostnader med ca -29 000 kr på grund av resursförbrukning i form av kostnader för skolverksamheten. För kommunen leder det till minskade kostnader genom att de inte längre handlägger och betalar ut försörjningsstödet. Regionens kostnader ökar genom fortsatta vårdkostnader och tillkommande kostnader för studier på Folkhögskola. Individens ekonomi är i stort sett oförändrad. Studiebidrag tillsammans med studielånet gör att hen har samma ekonomiska utrymme som vid ett försörjningsstöd. Men genom att individen går till utbildning ökar möjligheterna att hen på sikt kommer i arbete, vilket i så fall kommer att skapa stora samhällsekonomiska vinster.

Typfall 4

Individen går från försörjningsstöd till praktik med aktivitetsstöd.

Utfall efter ett år och prognos fem år.

Intäkter samhället efter ett/fem år	16 000 kr/82 000 kr
Kommunen intäkter efter ett/fem år	101 000 kr/506 000 kr
Regionen intäkter efter ett/fem år	25 000 kr/126 000 kr
Arbetsförmedlingen intäkter efter ett/fem år	-110 000 kr/-548 000 kr
Försäkringskassan intäkter efter ett/fem år	-4 000 kr/ -18 000 kr
Ökad disponibel inkomst för deltagaren efter ett/fem år	Ingen förändring

När en individ går från en passiv offentlig försörjning till en aktiv offentlig försörjning är det en viktig stegförflyttning mot arbetsmarknaden. På samhällsnivå skapas i det här exemplet en mindre samhällsekonomisk intäkt motsvarande 16 000 kr per år. Intäkten skapas på grund av minskad handläggning av försörjningsstödet och minskat vårdbehov. Kommunen minskar sina kostnader för försörjningsstödet och får genom aktivitetsstödet skatteintäkter. Regionen får ökade skatteintäkter och minskade kostnader för vård genom att personen mår bättre. Arbetsförmedlingen får ökade kostnader för aktivitetsstödet plus insatser kopplade till praktiken. Försäkringskassan har vissa handläggningskostnader för aktivitetsstödet. Individens inkomster är i stort sett oförändrade, men består i efterläget av aktivitetsstöd istället för försörjningsstöd.

Typfall 5

Individen går från försörjningsstöd till rätt stöd och rätt insats.

Utfall efter ett år och prognos fem år.

Intäkter samhället efter ett/fem år	40 000 kr/ 202 000 kr
Kommunen intäkter efter ett/fem år	167 000 kr/ 835 000 kr
Regionen intäkter efter ett/fem år	28 000 kr/ 138 000 kr
Försäkringskassan intäkter efter ett/fem år	-162 000 kr/ -810 000 kr
Ökad disponibel inkomst för deltagaren efter ett/fem år	Ingen förändring

Många deltagare i arbetslivsinriktad rehabilitering har en långvarig frånvaro från arbetsmarknaden i kombination med ohälsa och brister i den sociala situationen. Detta gör att insatsen inte räcker till för att personen skall ta ett nästa steg mot arbetsmarknaden. Ett alternativ är att individen kommer i ”rätt offentlig försörjning och får rätt stöd eller vård”. Eftersom utanförskapet kan ha pågått i många år är ofta detta ett bra alternativ för alla parter. Personen behöver inte delta i ytterligare utredningar samtidigt som det frigör handläggningsresurser hos parterna.

På samhällsnivå skapas i det här exemplet en intäkt på 40 000 kr genom minskad resursförbrukning (vård och handläggning). Kommunen får minskade kostnader ge-

nom att individen, pga. den ohälsa som diagnosticerats i projektet, går över till en sjukskrivning. Därigenom får Försäkringskassan ökade kostnader. Regionen får minskade vårdkostnader. Individen får i stort sett oförändrad inkomst.

Verksamheten inom Finsam Lund

Samordningsförbundets uppdrag

Samordningsförbundets verksamhet bygger på Lag 2003:1210 om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. Lagens syfte är att ge lokala aktörer bättre möjlighet att samordna och prioritera gemensamma insatser och underlätta en effektiv resursanvändning. Syftet är att öka funktions- och arbetsförmågan hos människor som står långt från arbetsmarknaden, vilka riskerar att falla mellan stolarna hos de fyra myndigheterna.

Finsam Lunds uppgift är att bidra till och stötta de myndigheter som ingår i samordningsförbundet genom att:

- Finansiera samverkansprojekt och metodutveckling.
- Arrangera och finansiera myndighetsgemensamma utbildningar, workshops och andra aktiviteter.
- Påverka och uppmärksamma parterna på utvecklingsområden.
- Påverka offentliga och privata arbetsgivare att ta emot och anställa fler personer med olika typer av funktionshinder.
- Visa på hur andra har löst problem.

Under rubriken ”Övergripande viljeinriktning” i Finsam Lunds verksamhetsplan för 2015 definieras verksamhetens mål på följande sätt:

”Samordningsförbundet ska verka för att utveckla långsiktiga samverkansstrategier.”

Ledning och styrning

Finsam Lund har en organisation som består av en styrelse, en beredningsgrupp och en förbundssamordnare. Samordningsförbundets styrelse består av en ledamot och en ersättare från respektive huvudman. Styrelsens uppdrag är till exempel att besluta om mål och på vilket sätt tillgängliga medel ska användas samt hur insatser inom ansvarsområdet ska finansieras. Likaså ansvarar styrelsen för uppföljning och utvärdering av verksamheten.

Beredningsgruppen består av en tjänsteman från respektive huvudman. Gruppen har i uppgift att bland annat bereda ärenden, utveckla samarbetet mellan organisationerna och utveckla projekt enligt styrelsens riktlinjer.

Förbundssamordnaren leder och driver verksamheten, bereder ärenden, företräder samordningsförbundet på tjänstemannanivå och ger processtöd till projekten.

Styrelsen och beredningsgruppens synpunkter

Ett genomgående intryck av enkäter och intervjuer med medlemmar i styrelse och beredningsgrupp är att det finns en positiv syn på verksamheten inom Finsam Lund.

Någon lyfter även fram att det finns en stolthet att få vara med och utveckla verksamheten. Flera personer berättar att när de arbetar i styrelsen och beredningsgruppen är det viktigt att Finsam Lunds uppdrag finns högst upp på allas agenda. Ledamöternas uppgift är inte att sitta styrelsen för att i första hand företräda sin hemmaorganisation. Det finns även en övertygelse bland ledamöterna i styrelse och beredningsgrupp om att verksamheten bedrivs på ett effektivt sätt och att måluppfyllelsen är stor. Men det är ingen som lyfter fram tydliga exempel på hur måluppfyllelsen har följts upp och hur stor den faktiskt är.

Samtidigt framkommer i flera enkäter att det finns funderingar att ökade skalfördelar skulle kunna uppnås, genom att öka samarbetet mellan olika förbund och även att slå ihop förbund. Det finns tankar hos styrelse och beredningsgrupp om att Finsam Lund skulle kunna åstadkomma ännu större effekt genom att öka samarbetet med närliggande förbund, alt. gå ihop för att bli ett större förbund.

Ett förslag som lyfts fram i flera enkäter från både styrelse och beredningsgrupp, för att ytterligare stärka tanken kring skalfördelar, är att den centrala styrningen av samordningsförbunden måste utvecklas. Exempelvis finns åsikten att NNS behöver bli en ”enad kraft” för att förbunden ska bli en nationell och samordnad verksamhet när det gäller att arbeta med stödet till utsatta grupper, så att de klarar av att närma sig arbetsmarknaden. Det finns en uppfattning att NNS behöver driva frågor centralt på ett tydligare sätt. Styrelsen och beredningsgruppen menar att NNS därigenom kan öka förbundens möjlighet att bli strukturpåverkande och bli en värdig motpart i diskussioner med Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Det kan på så sätt bidra till att få dessa organisationer att öka sin flexibilitet och skapa möjligheter att i större utsträckning anpassa sina insatser efter lokala förutsättningar.

I dagsläget upplevs inte NNS ha den kraft och samordning som behövs för att klara av att vara den samlade kraften. NNS upplevs ha ett alldeles för oklart uppdrag. Det finns även en oklar rollfördelning mellan NNS och Nationella Rådet. Vem ska göra Vad och Varför?

Strategiska och operativa resultat

När ledamöterna i styrelse och beredningsgrupp ska beskriva den operativa verksamheten i Finsam Lund uppger de att verksamheten är flexibel, lyhörd och obyråkratisk. Det är lätt att få gehör för sina tankar och idéer och ledamöterna är eniga om att de i sina roller har stor möjlighet att påverka verksamhetens utformning och genomförande. Många av svaren visar på ett stort engagemang, men också på ett stort fokus på aktivitetens genomförande.

Det finns stor kunskap inom styrelse och beredningsgrupp om den verksamhet som Finsam Lund bedriver. Genom sin roll har dessa också lärt känna personer inom de andra myndigheterna samt fått förståelse för de andra parternas uppdrag och förutsättningar. Det leder till att kreativa och gemensamma lösningar för insatser kan diskuteras fram i god anda.

När Payoff ställer frågor kring vilka strategiska och strukturella effekter som Finsam Lund har bidragit till eller hur ett framtida ”drömprojekt” skulle utformas för att skapa långsiktiga effekter får vi däremot korta och svävande svar. Faktum är att den övervä-

gande delen av både styrelse och styrgrupp inte har besvarat dessa frågor alls, utan har istället valt att hoppa över frågan.

Enligt enkätsvaren från styrelse och beredningsgrupp förekommer inte strategiska diskussioner lika ofta som diskussioner av mer operativ karaktär. Ett liknande mönster framkommer i svaren kring hur Finsam Lund har bidragit till strukturell påverkan genom att påverka parternas regler, rutiner och uppdrag i syfte att förbättra den samlade effekten av de gemensamma insatserna. Svaren är kortfattade och få, jämfört med svaren kring operativa frågor och aktiviteter.

Den del som styrelse och beredningsgrupp lyfter fram som ett tydligt exempel på strategisk påverkan är att rutiner för kartläggning och handläggning av ärenden har blivit mer effektiva. Exempelvis har rutiner och kartlägningsverktyg samordnats mellan myndigheterna, så att samma frågor inte behöver ställas till individen vid flera olika tillfällen och av flera olika parter.

Uppföljning

Det pågår ett stort antal aktiviteter inom Finsam Lund. Det är många projekt som bedrivs och många deltagare som får ta del av förbundets stöd. Men i intervjuer och enkäter med styrelsen och beredningsgruppen beskriver ledamöterna att uppföljningen av resultat och effekter har behov av att utökas. De anser att det behövs en förbättrad uppföljning som tydligare visar värdet av respektive projekt, så att exempelvis styrelsen får underlag för att fatta beslut angående vilka projekt som ska implementeras och vilka som ska avslutas. Det saknas en modell för den typen av uppföljning.

Ledamöterna anser också att det behövs ”hårda data” för att kunna övertyga beslutsfattare högre upp i beslutshierarkin. Det räcker inte med att tro och tycka att verksamheten är bra. Finsam Lund behöver bli duktigare på att påvisa vilken nytta som verksamheten bidrar med. I annat fall är inte beslutsfattare beredda att besluta om ändringar i den ordinarie verksamheten för att implementera verksamhet som har utvecklats inom ramen för Finsam Lunds verksamhet.

Framtida finansiering

Det finns en viss oro i styrelse och beredningsgrupp för den framtida finansieringen av Finsam. I första steget är oron mest fokuserad på den totala finansieringen av Finsam och hur statsmakterna ser på att skjuta till ökade medel när antalet förbund ökar. I ett första läge finns inga större orosmoment för den lokala tilldelningen för Finsam Lund. Det är ju till och med så att för 2015 har Finsam Lund fått ett utökat anslag. Men i förlängningen riskerar minskade medel på central nivå att även slå igenom i Lund. Det anses därför viktigt att den finansiella fördelningsmodellen förankras på ett bra sätt i hela Finsam och att ett målmedvetet arbete påbörjas med att bearbeta statsmakterna att öka finansieringen av den totala Finsam-verksamheten i takt med att det totala antalet förbund ökar.

En mycket viktig del, som representanter för både styrelse och beredningsgrupp framhåller, är behovet av bättre uppföljning och redovisning av den nytta och de långsiktiga effekter som Finsam skapar. På så sätt kan Finsam bevisa att förbundet har ett

berättigande och att verksamheten gör skillnad, vilket kan användas i argumentationen för utökade resurser.

Inre och yttre effektivitet

Det framgår tydligt i enkäter och intervjuer att det finns en hög ambition och ett arbetssätt inom Finsam Lund att arbeta på ett administrativt, enkelt och effektivt sätt. Hanteringen av ansökningar och beslut av projekt ska upplevas som obyråkratisk och möten ska inte ske i onödan. Det finns ett tydligt fokus i verksamhetsplanen att den interna administrationen ytterligare ska förbättras och effektiviseras. Aktiviteter som beskrivs är exempelvis att den administrativa verksamheten ska utvecklas så att den motsvarar förbundets och revisionens krav och behov. Ett annat exempel är att verksamhetens hemsida ska utvecklas och uppdateras.

Den yttre effektiviteten i Finsam Lund beskrivs till stor del utifrån de projekt som drivs. Projekten har beskrivit syften och visar på vad verksamheten ska uppnå. Exempelvis ska projekt Inkluderande arbetsmarknad uppnå att fler arbetsgivare ser fördelar med mångfald och att de anställer fler personer med funktionshinder.

Ökade resurser

Både styrelse och beredningsgrupp ser möjligheter att utveckla Finsam Lund om de finansiella resurserna skulle öka. Exempelvis framhålls att fler förstudier skulle kunna genomföras och att ökade volymer med deltagare skulle kunna få möjlighet att ta del av Finsam Lunds insatser.

I verksamhetsplanen för 2015 har Finsam Lund redovisat att Finsam har en formell möjlighet att ansöka om medel från Europeiska Socialfonden. Det finns förbund som nyttjat denna möjlighet, men hittills inte i Skåne. En uppgift för Finsam Lund under 2015 är att undersöka villkoren och bygga upp en beredskap för ansökan/samverkan med stöd från ESF. Samtidigt som styrelsen har beslutat att detta är ett prioriterat område finns tveksamheter bland ledamöterna kring nyttan av att samarbeta inom ramen för ESF-finansiering. Det finns en tydlig uppfattning att det är allt för krångligt och administrativt tungrott.

Målgrupp och potential

De två målgrupper i Finsam Lunds verksamhet, vilka representanter i styrelsen anser att det finns störst "sambandspotential" för är unga vuxna och invandrare. Genom att arbeta med dessa målgrupper kan utanförskap brytas och skapa positiva effekter under lång tid framöver. Styrelsen anser att det finns för liten kunskap om vilka metoder som bör användas för att målgrupperna ska kunna utvecklas och bryta sitt utanförskap. Det finns även en uppfattning att det inte bara är formell kompetens som är viktig för att dessa individer ska lyckas. Det finns behov av ökade satsningar på att stärka deltagarnas motivation och inre kompass, så att de själva driver sin egen utveckling mot utbildning och arbete.

Finsam Lund upplevs som okänd

Många in i den strategiska ledningen, dvs. styrelse och beredningsgrupp, anser att Finsam Lund är både duktig på att skapa samverkan och att Finsam Lund många gånger är en absolut förutsättning för att det skapas en god samverkan mellan parterna. Gång på gång framhålls det hur kontaktytor och nätverk har skapats och hur handläggning och kommunikation kunnat förbättras genom det arbete som bedrivs inom ramen för Finsam Lunds ansvarsområde och i de projekt som Finsam Lund är med och finansierar. I den ”dagliga SF-verksamheten” blir det naturligt för parternas handläggare och chefer att lära känna varandra och dra nytta av varandras kompetens och resurser.

Trots detta upplever flera ledamöter i styrelse och beredningsgrupp att Finsam Lunds roll och bidrag till att det skapas effektiva samverkansinsatser inte uppmärksammas i tillräcklig omfattning. Finsam-verksamheten är alltför anonym i den meningen att resultaten inte lyfts fram och synliggörs. Den myndighetssamverkan, kontaktytor och gemensamma rutiner som byggs upp i verksamheter som bedrivs av eller med Finsam Lunds stöd tas snabbt för given. Utan Finsam Lund är det inte alls en självklarhet att myndigheterna hade samverkat på det sättet.

Utvecklingsområden

Följande utvecklingsområden har framkommit i intervjuer och enkäter med styrelse och beredningsgrupp:

- Verksamheten inom Finsam Lund får inte stanna vid att driva projekt. Det behövs ökat fokus på implementering.
- Finsam har skapats för att utveckla lokal samverkan med de fyra ägarparterna. Finsam behöver dock utveckla finansiella och verksamhetsmässiga samarbeten samt dra nytta av kunskap och resurser över förbundsgränserna.
- Finsam behöver förankras bättre hos parterna. Parterna ska inte se Finsam som enstaka projekt, utan som en löpande verksamhet som finns för att öka den gemensamma nyttan för parterna.

Insatser med stöd av Finsam Lund

Underlag

Med utgångspunkt från vår enkät till projektledarna för ett antal genomförda och pågående insatser inom Finsam Lund redovisas i det följande kortfattat vad som har uppnåtts inom respektive insats. För vissa insatser har vi även tagit del av genomförda utvärderingar samt haft ytterligare kontakter med projektledarna.

I bilaga 1 redovisar vi också vilka satsningar som är på gång inom förbundet under 2015 genom ett utdrag från verksamhetsplanen.

Projekt Kraft

Bakgrund

Payoff fick i december 2013 uppdraget att genomföra en samhällsekonomisk utvärdering av projekt Kraft. Målgruppen för projektet hade ett långtgående utanförskap bakom sig och insatsen var av kartläggande och arbetsförberedande karaktär. Detta har inneburit att deltagarna i många fall är kvar i offentlig försörjning och har behov av insatser från vården för att komma närmare arbetsmarknaden.

Det har visat sig svårt att få fram relevanta uppgifter kring deltagarnas försörjning och resursförbrukning. Förutsättningarna för utvärderingen enligt ovan har därför lett till att utvärderingen har en mer kvalitativ ansats.

För att göra utvärderingen har vi dels genomfört en enkät med projektledningen, dels intervjuer med projektledningen och några av deltagare i insatsen. Vi har dessutom gått igenom övriga underlag kopplade till projektet, som ansökningar och slutrapporten.

Målgrupp

Invånare i Lunds kommun som är berättigade till ekonomiskt bistånd, är o-placerade hos försäkringskassan och hänvisar till (långvarig) sjukdom och/eller har nedsatt arbetsförmåga pga. sjukdom.

Syfte och mål

Mål för organisationerna

Utveckla metoder i samverkan var projektmålet. Effektmålet var att en metod för samverkan mellan Socialförvaltningen och Arbetsförmedlingen skulle finnas efter projektet. Detta för att båda myndigheterna i samverkan effektivare skall kunna hjälpa personer med s.k. o-placering och ohälsa att återkomma i arbete.

Mål för individen

- Tydliggöra riktning och utveckling av arbetsförmåga.
- Förankring på arbetsmarknaden.
- Förberedelse för att kunna ta del av insatser på Arbetsförmedlingen.
- Öka individens upplevelse av välbefinnande och hälsa.

Effektmålet var initialt att inom ett år skulle hälften av deltagarna kunna lönearbeta minst tio timmar per vecka och vara kund på Arbetsförmedlingen för att matchas mot arbete.

Genomförande

Projektet har genomförts från september 2011 t o m augusti 2014, det sista året som en förlängning av projektet i ett år.

Projektägare var Socialförvaltningen i Lund. Samarbetspartner var Arbetsförmedlingen. Projektledartjänsten delades mellan en socialsekreterare och en arbetsförmedlare. Lunds kommun, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan fanns representerade i styrgruppen.

Deltagarna i Kraft deltog om möjligt i tre olika faser, motivation, aktivering och träning. Målsättningen var att komma ut i arbetsträning. Tanken var att kartlägga individens arbetsförmåga i ett större perspektiv och arbetsutbud i timmar räknat.

Metoden utgick ifrån att träffa deltagarna i grupp, regelbundet tre dagar i veckan för att se dem i olika sammanhang. Biologdesignern användes som vägledningsinstrument inom metoden. Den hjälpte deltagarna att utveckla sin motivation och till att hitta sina resurser för att utvecklas vidare. Tanken var sedan i ett nästa steg att hitta en praktikplats som motsvarade deltagarnas individuella förutsättningar, för att individen på sikt skulle kunna nå ett arbete.

Under hela insatstiden finns myndighetsgemensam uppföljning tillsammans med deltagaren. Detta säkerställer att alla arbetar mot ett gemensamt mål.

Vad har hänt för individerna?

Ur ett deltagarperspektiv visar en uppföljning att de flesta deltagarna är mycket nöjda med insatsen. De har fått hopp, sett sina styrkor och fått hjälp att se ett mer realistiskt alternativ för sitt arbetskraftsdeltagande. Genom att få en bättre helhet och sammanhang underlättas processen att hitta en väg tillbaka till arbetslivet och att vägen dit är kortare idag än innan deltagandet i Kraft.

Många av deltagarna hade varit frånvarande från arbetslivet under många år. Det visade sig att kunskapen om vad som krävs i ett arbete idag var låg på många håll. Detta ställde krav på en ordentlig planering för att förbereda kommande arbetsgivare och arbetstagare på behovet av stort stöd.

Utvärderaren har träffat sex deltagare i en fokusgrupp och diskuterat hur dessa upplevde insatsen. Sammantaget var deltagarna nöjda med sitt deltagande i insatsen och tyckte att den var bra för deras självkänsla och självförtroende. De fick en djupare förståelse för sin situation och vilka möjligheter som finns att komma vidare mot ett arbete. Det var en gemensam nämnare för alla dessa deltagare att de var mycket intresserade och fokuserade på att komma ut i ett arbete. Orsaken till detta var allt från hur de uppfattades av sina barn, få en bättre social situation till att få en stabilare ekonomi och inte vara beroende av offentlig försörjning.

Samtliga deltagare i fokusgruppen var rejält besvikna på att tiden i projektet var för kort och särskilt att det brast eller saknades stöd för att "bygga vidare" mot att komma ut i ett arbete efter projekttiden. Det var tydligt att deltagarna fortfarande såg det som att de inte själva klarade att komma i arbete. Några av deltagarna hade också försökt att söka jobb, men detta hade inte gett något positivt.

Sammantaget beskrev deltagarna att de var nöjda med att ha genomfört projektet, men uppgav att de hade velat ha mer kontinuitet i återträffarna. De tyckte också att Arbetsförmedlingen skulle vara ännu mer involverad i Kraft och att det skulle finnas fasta praktikplatser, som skulle kunna leda till ett arbete. Det var också intressant att

notera att flera av deltagarna hade kunnat tänka sig att vara med i en variant av projekt Kraft, för att de då skulle ha kommit in i en tidigare fas av i sitt utanförskap från arbetslivet.

Enligt projektledningen har nedanstående resultat uppnåtts för individerna efter att de fullföljt projekt Kraft. Fokus i redovisningen nedan ligger på vilket sätt individen försörjt sig 12 månader före insatsen och hur det ser ut 12 månader efter insatsen.

Av de 42 deltagarna i projekt Kraft hade alla deltagare försörjningsstöd innan de påbörjade deltagandet i Kraft. Sex deltagare har idag annan försörjning, av dessa har två ett arbete, två deltagare har sjukersättning, en deltagare studerar och en deltagare har bildat ett hushåll och klarar sig utan försörjningsstöd. Övriga deltagare har fortfarande försörjningsstöd som huvudsaklig eller del för sin försörjning. Samtliga deltagare har idag en realistisk planering mot arbetsmarknaden i samverkan mellan socialtjänsten och arbetsförmedlingen.

Målet för individerna i projekt Kraft innebar att hälften av deltagarna skulle löne-arbeta minst tio timmar per vecka och vara aktuella på Arbetsförmedlingen för att matchas mot ett arbete. Målet har inte kunnat uppnås. Deltagarna skulle behövt vara med betydligt längre i projektet än ett år för att komma i praktik som skulle kunnat övergå till ett arbete och få stöttning för detta hela vägen. Det hade också behövts mer resurser i projektet för att kunna jobba med individerna enskilt parallellt med de gruppinriktade insatserna.

För att illustrera vad som faktiskt gjorts i projektet och hur individernas situation sett ut redovisas några typfall, se bilaga 2.

Hur har parternas lärande, kompetens och samverkan utvecklats?

Några viktiga erfarenheter och lärande av projektet har varit att tiden för målgruppen i projektet har varit för kort. Det har inte räckt med ett år för att de skulle vara redo för insatser hos Arbetsförmedlingen. En skattning från projektledningen är att det tar upp till tre år innan deltagarna kan gå från bidragsberoende till egenförsörjning genom arbete.

Det visade sig också att ett arbete ”kanske inte löser en individs hela problematik, men kan göra den lättare att hantera”. Det har visat sig viktigt att vården kommer in som en aktiv part i projektet. Ytterligare metoder behövs för att tydliggöra individernas behov, som är mer omfattande än vad som tidigare var känt. Det är i denna del viktigt att snabbt utreda sociala hinder, för att sedan gå vidare med en aktiv arbetsplanering.

Den absolut viktigaste faktorn för individens arbetslivsrehabilitering visade sig vara den egna viljan. Insatser för att stötta motivationen och att bibehålla eller öka den blir därför särskilt viktig. Om inte individens deltagande vilar på den egna motivationen hjälper det inte riktigt vad som än erbjuds inom insatsens ram.

Efter projekt Kraft fortsätter socialtjänsten att använda verktyget Biologdesignern, för att kartlägga individens behov och planera vidare insatser. Vidare samverkar parterna, socialtjänsten och Arbetsförmedlingen med ett strukturerat samarbete och rutiner på respektive myndighet.

Vid samtal med projektledningen stärks ovanstående uppgifter. Individernas situation med i många fall ohälsa, brist på inre och yttre resurser har lett till ett långt gånget utanförskap. Målsättningen på individnivå har varit orealistisk och har inte gått att uppnå. Det gäller att sätta in insatser betydligt tidigare, ”de kräver för mycket resurser idag”. Dolda sociala hinder och ohälsa som ej behandlats utgjorde också stora utmaningar. Gruppinsatserna var bra, deltagarna byggde nätverk, kunde spegla sin situation, få feedback och bygga sin egna individuella handlingsplan.

Parterna bedömer att ”priset är högt för att inte utreda dessa personer i tid”, vilket vi från Payoff verkligen kan skriva under på. På samhällsnivå handlar det minst om cirka 600 000 kronor i årlig kostnad på samhällsnivå. Den höga kostnaden beror på att deltagarna inte arbetar samt förbrukar mer vård, handläggning och övriga resurser från offentliga aktörer.

Enligt uppgift från projektledningen visar projektet vikten av förberedelse och samsyn kring vad som planeras och görs för deltagarna samt att kontakterna mellan parterna måste förenklas och effektiviseras. Även om rutiner, samarbetsformer och arbetsmetoder utvecklats är dessa inte förankrade på strukturell och strategisk nivå. Detta gör både lärandet och samverkan sårbar genom att detta inte har implementerats fullt ut, vilket också bekräftas genom att frågan om implementering kom in sent på agendan. Styrgruppen hade i första hand en stöttande funktion och drev inte hur projektet skulle påverka parterna strategiskt och strukturellt.

En lärdom från KRAFT är att Region Skåne hade behövt ha en aktivare roll i projektet eftersom deltagarna redan var aktuella för vårdinsatser eller visade sig ha dolda behov i denna del. Det visade sig svårt att hitta former för detta samarbete med Region Skåne i projektet. En önskan från projektledningen var att regionen skulle ha en representant i styrgruppen, men detta gick aldrig att lösa.

Ytterligare ett resultat av projekt Kraft är att förstudien KAOS genomförs. Anledningen till att KAOS genomförs är insikten om hur viktigt det är att involvera vårdcentraler och psykiatri för målgruppen.

Rehabsamverkan

Projektet genomfördes under tre år och avslutades 2013-11-30. Lunds kommun var projektägare och projektparter var Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Region Skåne. Målgruppen var personer med psykisk funktionsnedsättning. Totalt deltog 65 personer i insatsen och genomsnittsåldern var 26 år. Projektets syfte och mål var att förbereda personer för arbete eller studier och skapa hållbara samverkansformer mellan de inblandade organisationerna.

Projektet redovisar att huvuddelen av deltagarna gått vidare till arbete, studier eller fortsatta arbetslivsriktade insatser och därmed har ökat sin aktivitets- och funktionsnivå genom projektdeltagandet. Övriga deltagare har gått vidare till andra aktiva insatser för att på sikt komma i arbete eller studier. Dessa individer har också genom projektets rehabiliteringsinsatser varit bättre rustade för nästa steg mot arbetsmarknaden och egenförsörjning. Samverkan och individuellt stöd har gett verkan.

Deltagarna har genom projektet uppgett att deras självkänsla och självförtroende ökat. De har vidare ökat sin känsla av sammanhang, meningsfullhet och hanterbarhet. Vid avslut har flera av deltagarna upplevt oro inför framtiden vad gäller ekonomin och hur nästa steg skall se ut i rehabiliteringen mot ett arbete.

Det saknas uppföljning av hur deltagarnas situation utvecklats vad gäller försörjning och resursförbrukning på längre sikt efter avslutad insats.

Projektet bedöms inte av projektägaren ha lett till några långsiktiga effekter eller påverkan strukturellt vad gäller samverkan och handläggning. Främsta orsaken till detta var att även om projektet utvecklade samverkan och arbetsmetoder till gagn för målgruppen, var dessa ”personbundna” och inte förankrade strategiskt. Projektledaren uppger att när finansieringen från Finsam upphörde föll planerna på att ta tillvara de goda erfarenheterna och resultatet från projektet, t ex att formalisera de kontakter som byggts upp, arbetssätt och ökad samsyn mellan parterna.

Teaterprojektet Kabaré Unik

Vuxenpsykiatri i Region Skåne var projektägare och genomförare var Kreativa Akademien, en samverkansorganisation mellan RSMH-Lund, Lunds Fontänhus, IFS-Lund och PO-Skåne.

Deltagarna var personer med psykisk funktionsnedsättning/ohälsa. Därutöver riktade projektet sig även till ”allmänheten” och myndigheter. Projektet genomfördes under fem månader i slutet av 2013.

Projektets syfte och mål var att skapa en arbetsplats för människor i ett utanförskap och använda sig av teater som arbetsrehabiliterande metod för att få deltagarna att komma ett steg närmare ett arbetsliv, social samvaro och sig själva och genom att presentera en teaterföreställning för en allmänhet och myndigheter för att påverka synen på psykisk ohälsa/funktionsnedsättning.

Tanken med projektet var enligt projektledningen att genom att göra konst av, och med, människor i ett utanförskap med psykisk funktionsnedsättning/ohälsa jobba för ett mer inkluderande samhälle. Meningen var även att bryta de normer och tabun som kan finnas mot individer i målgruppen. Att beskriva konst i termer av samsyn, utvecklande och lärande är på ett sätt svårt för tolkningen av verket ligger i betraktarens ögon. Även att projektet bygger på att samverka mellan deltagarna och ledning mot ett gemensamt mål, kräver resultat andra parametrar av deltagarna i form av närvaro och engagemang och social interaktion. Detta gör även att projektet som sådant skiljer sig avsevärt från många andra arbetslivsinriktade projekt.

Deltagarna var i stort sett positiva till projektet och samtliga tretton som fullföljde upplevde betydande positiva förändringar. Genom att utgå från individernas ”friska sida” har deltagarna stärkts i sin självkänsla och ökat sitt självförtroende, vilket påverkat självbilden.

Projektet skall ses som en extern resurs och hade behövt mer tid för att kunna utveckla formerna, samverkan med parterna inom Finsam Lund och individerna ytterligare.

Enligt en utvärdering av projektet bekräftas att huvuddelen av deltagarna "tagit fantastiska steg" i sitt liv i form av personliga framsteg och närmat sig arbetsmarknaden. En fokusgrupp med deltagarna visade också att dessa "på ett övergripande plan var mycket nöjda". Efter projektavslut är det dock oklart om deltagarna fått ett adekvat stöd. I ett kortare perspektiv, visar utvärderingen, att projektet är lönsamt. Lunds kommun och Region Skåne är de stora vinnarna genom att flera av deltagarna gått från försörjningsstöd till annat statligt stöd samt minskat sina vårdbehov. Den minskade vårdförbrukningen frigör resurser för Region Skåne och påverkar även samhälls-ekonomi positivt varför projektet relativt kostnaderna återbetalas inom rimlig tid.

Utvärderingen redovisar att samverkansparterna varit mycket positiva till projektet och de resultat som deltagarna uppvisar. En publikenkät visade att åskådarna vidgat sitt perspektiv och "förstod bättre hur människor med psykisk ohälsa tänker och känner" samt att "alla kan om de ges möjlighet".

Samverkansresurs – Insatsstöd Arbetsförmedlingen Vården

Arbetsförmedlingen var projektägare och processledare i samverkan med primärvård och öppenvårdspsykiatri i kommunerna Lund, Eslöv, Höör, Hörby, Kävlinge, Lomma, Arlöv, Staffanstorp. Projektet har genomförts under två år och riktade sig primärt till verksamhetschefer, läkare, rehabkoordinatorer, arbetsterapeuter, sjukgymnaster, kuratorer och psykologer. Projektet har nu förlängts inom Finsam Lund för att även fortsätta under 2015.

Projektets syfte och mål är att verka för:

- Större kunskap inom vården kring vad som finns att erbjuda/tillgå i arbetslivs-inriktad rehabilitering.
- Större kunskap inom Arbetsförmedlingen kring hur Af kan arbeta med personer som har funktionsnedsättning och sjukdom på ett bra sätt, som hjälper människor att komma till arbete när det är realistiskt.
- Samsyn kring vad som krävs av respektive organisation och i samverkan.

Tanken är att projektet skall bygga upp strukturer kring samverkan. Det innebär att enskilda individer som har behov av insatser från bägge parter får bättre samordnade insatser samt en smidigare och effektivare rehabilitering.

Enligt projektledningen är det svårt att styrka att målen uppnåtts genom att dessa inte är kvantifierade. Syftet har följts och ett antal aktiviteter har genomförts för att nå måluppfyllelse, vilket avspeglas i det praktiska arbetet med individer som har behov av partssammansatta insatser.

Det ömsesidiga kunskapsutbytet har varit positivt och utvecklande både för Arbetsförmedlingen och vården. Nya samverkansytor och rutiner, samsyn, ökad förståelse för varandras uppdrag och kompetens har varit till gagn för individerna. Internt har även parterna utvecklats genom projektet. Vid behov har även formalia kunnat hanteras på en högre nivå hos respektive part.

Sammantaget anser projektledningen att projektet bidragit till en smidigare och effektivare resursanvändning för att hjälpa individen till målet arbete och ett minskat dub-

belarbete med att skicka individer mellan aktörerna. Genom att Arbetsförmedlingens arbete med individer, som står allra längst bort från arbetsmarknaden kräver samverkan, inte minst med vården och andra aktörer krävs formella rutiner för detta. Förväntningarna på vad andra aktörer kan och ska genomföra blir därmed också mer realistiska, vilket också bidrar till att förkorta ledtiderna. Region Skånes rehabkoordinatorer kan också få en viktig roll i ett nästa steg för att stötta individer i behov av sammansatta insatser.

Beslutad förlängning av projektet under 2015 ger ytterligare tid att utveckla det ursprungliga uppdraget och arbeta med nya möjligheter som uppkommer under projektets gång. Några utmaningar som projektledaren nämner är att hitta metoder för att öka kunskapen hos handläggare/vårdpersonal hos bägge parter ytterligare, hur Region Skåne skall utse en fast representant i styrgruppen och hur arbetet med att bygga upp samverkan, rutiner och samsyn skall "standardiseras" för att dessa skall fungera och vara implementerade efter att projektet avslutats. Av förlängningsansökan framgår att det förväntade resultatet är att "projektet förväntas finna plattformar för en varaktig samverkan mellan vården, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, vilket gagnar invånarna i de aktuella kommunerna".

Strategiska insatser för en inkluderande arbetsmarknad

Projektet genomfördes under drygt 15 månader fram t o m 2014-12-31 och har förlängts i ytterligare två år t o m 2016. Målgruppen är arbetsgivare, offentliga och privata, i Lunds kommun. Projektägare är Arbetsförmedlingen i samverkan med Lunds kommun, Försäkringskassan och Region Skåne. En styrgrupp med representation från parterna finns också till styrning och ledning av projektet.

Syfte och mål för projektet är att genom kunskap och goda exempel påverka attityden hos arbetsgivare till att i ökad omfattning anställa personer med funktionsnedsättning. Kunskap om funktionsnedsättningar, bemötande i arbetssituationen, möjligheter till statliga stöd samt att visa på arbetsgivare som framgångsrikt anställer personer med funktionsnedsättning.

Projektet redovisar så här långt: "Vi kan se ett intresse för frågan bland både privata och offentliga arbetsgivare men också hos olika aktörer som arbetar med frågan. Det behövs mycket nätverkande och att samverkan utvecklas. Det är inte så vanligt med projekt som har enbart målgruppen arbetsgivare. Det finns ett stort behov av insatser till gruppen. En förstudie om hur inkluderande arbetsmarknaden i Lund är redovisad i en rapport".

Arbetsförmedlingen anordnade 2014-11-04 en konferens om framgångsrik rekrytering och hållbart företagande tillsammans med fyra Finsamförbund.

Saxat ur rapporten från konferensen:

"Syftet var att förmedla kunskap och påverka attityder, så att arbetsgivare anställer personer med funktionsnedsättning i ökad omfattning samt att fånga upp rekryteringsbehov. En enkät besvarades i samband med anmälan och en uppföljande enkät mejlades deltagarna en vecka efter konferensen.

I den uppföljande enkäten kan man se att fler har blivit tveksamma till att rekrytera personer med funktionsnedsättning. Det kan förklaras av att man inte har ett aktuellt rekryteringsbehov. En annan anledning kan vara att ökad kunskap gör att man förstår sitt åtagande bättre eller att man är mer benägen att se hinder. Det är viktigt att Arbetsförmedlingen informerar arbetsgivare om vilka stöd som kan erbjudas vid anställning av personer med funktionsnedsättning.”

Förlängning har beviljats projektet i ytterligare två år. Projektets vision är ”Lönsam och affärsmässig investering och hållbart företagande. Av ansökan framgår att det långsiktiga målet för projektet är att arbetsgivarna har utvecklat sin kunskap och attityd samt skapat strukturer för anställning av personer med begränsad arbetsförmåga utifrån kompetens. Ett delmål är att de fyra parterna i Finsam Lund, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Region Skåne och Lunds kommun har en skriven policy för anställning av personer med funktionsnedsättning. Ett andra delmål är att erbjuda kompetensutveckling till chefer med ansvar för rekrytering samt HR chefer och HR konsulter i bemötande av personer funktionsnedsättning och att informera om de statliga stöd som finns för målgruppen.

IPS

Lunds socialförvaltning är projektägare och parterna är Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Region Skåne. Målgrupp är personer i arbetsför ålder med psykiska funktionsnedsättningar. Projektet genomfördes under 2014 efter att Sveriges kommuner och Landsting och Finsam Lund gått in som gemensamma finansiärer. I ett första steg genomfördes projektet som en försöksverksamhet under 2012-2013 med stöd av medel från Socialstyrelsen.

Syftet med projektet är att metodutveckla och införa SE/IPS -modellen för att erbjuda motiverade personer med psykisk ohälsa som står allra längst från arbetsmarknaden stöd till arbete och utbildning. Det övergripande målet är att samverka, samordna och utveckla förvaltningens stödinsatser för målgruppen såväl internt som externt.

Projektet redovisar att de jobbar aktivt med målgruppen för att dessa dels ska komma i ett arbete, dels behålla arbetet när individen faktiskt fått det. Det betyder att deltagaren kvarstår i projektet efter anställningen för att denne skall få ett fortsatt stöd på arbetsplatsen. Många gånger har det visat sig att detta stöd kan ha en avgörande betydelse för att individen skall lyckas etablera sig i ett arbete.

Socialförvaltningen som projektägare jobbar med en helhetssyn och försöker ge ett omfattande stöd både till individerna och arbetsgivare. Dessutom arbetar projektägaren aktivt med individerna och erbjuder även insatser som t ex Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan skulle ha genomfört. Allt för att samordna insatserna till deltagarna.

Projektledningen bedömer att de rutiner, arbetsformer och samverkan som utvecklats kring målgruppen, kan permanentas och insatsen kan implementeras i den kommunala verksamheten. Genom att kommunen har tillgång till många typer av stöd och insatser som behövs för målgruppen kan möjligheterna till en framgångsrik arbetsrehabilitering öka. Kommunen kommer med en sådan utveckling också minska kostna-

derna för försörjningsstödet genom att flera av deltagarna kan komma i egenförsörjning.

Vid en uppföljande kontakt med projektledaren visar det sig att projektet implementerats ”fullt ut” i kommunen, som också står för hela kostnaden. Verksamheten kan via två arbetscoacher och övriga resurser inom enheten erbjuda ett individanpassat stöd på flera områden från daglig sysselsättning till arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Projektledartjänsten har gått över till en verksamhetsutvecklingstjänst och arbetar även i fortsättningen till viss del med IPS. Samarbetet med psykiatriska kliniken, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan sker kopplat till individerna och regleras av en policy. Det finns inga specifika överenskommelser eller avtal mellan samarbetsparterna.

För att illustrera utfallet av insatsen för ett par deltagare har två typfall tagits fram, se bilaga 3.

Unga Vuxna

Lunds kommun och Region Skåne var projektparter, med kommunen som projektägare. Projektet genomfördes under drygt tre år och avslutades 2013-12-31. Målgruppen var personer 16 till 25 år med bekymmer/problem som kan bidra eller redan bidrar till psykisk ohälsa. Totalt var 826 unga vuxna i kontakt med projektet. Individerna var i åldern 16 – 25 år med en genomsnittsålder på 21 år.

Målet för Unga vuxna mottagningen var att motverka psykisk och fysisk ohälsa genom att möta unga vuxna i ett tidigt skede innan problemen eskalerat och i samverkan försöka finna den bästa lösningen för varje individ. Om den unge hade svåra problem, som mottagningen inte kunde åtgärda skulle personalen på bästa sätt hjälpa den unge vidare.

Detta är ett projekt som av projektägaren och den externa utvärderaren bedömts vara till nytta både för deltagarna och medverkande organisationerna. För deltagarna har projektets förebyggande uppgift inneburit att tidiga insatser lett till att rätta åtgärder och rätt stöd kunnat sättas in i tid, vilket förhindrat att ytterligare ohälsa och utanförskap utvecklats. Detta har också gett den unge vuxne möjligheter till en ökad livskvalitet och möjligheter att snabbare komma i arbete eller studier.

För parterna har projektet inneburit att samsyn, samverkan och samordning utvecklats i nära samarbete som gör att den unge snabbt kommit till rätt åtgärd och inte behövt ytterligare stöd. Projektteamet har också haft en bred kompetens socialt och medicinskt. För Regionen har projektet inneburit att specialistnivån avlastats och frigjort resurser till gagn för andra målgrupper. För kommunen har dessutom behovet av försörjningsstöd minskat för målgruppen i projektet under 2014, vilket sannolikt antas bero på att de unga vuxna fångats upp tidigt och fått hjälp och stöd parallellt med arbetsfrämjande insatser.

För övriga parter inom Finsam Lund Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har projektet också inneburit att individerna varit bättre förberedda inför nästa insats. Projektet har också haft ett nära samarbete med projektet ComUng, som underlättat och underlättat insatserna för individerna.

Den externa utvärderaren har bedömt att projektet lett till mycket stora samhällsvinster genom att förhindra utanförskap för en stor del av de unga vuxna. Projektet har också minskat deltagarnas "lidande" och minskat anhörigas påverkan negativt. Av parterna i Finsam Lund är det främst Region Skåne och Lunds kommun som minskat sina kostnader för de unga vuxna.

Projektet har efter att ha avslutats fortsatt som ordinarie verksamhet inom Region Skåne. Lunds kommun, barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri medverkar i mottagningen. Övriga samverkanspartner, Kävlinge och Lomma kommun, har dock valt att inte implementera och delta i den fortsatta verksamheten.

Analys och slutsatser

När Payoff granskar och analyserar verksamheten inom Finsam Lund kan vi tydligt se att det finns ett stort engagemang som ständigt utvecklas. Inledningsvis byggde arbetssättet på att identifiera en målgrupp med behov av stöttning. Kring målgruppen skapas sedan insatser och projekt. Idag arbetar förbundet med att först genomföra en förstudie för att identifiera och belysa problemområdet och målgruppens behov. Därefter utformas en mer långsiktig insats med beskrivna mål. Finsam Lund visar att de drar nytta av lärdomar från den egna verksamheten och säkerligen även från goda exempel i omvärlden. Utvecklingen bygger på att erfarenheter tagits tillvara, vilket har skapat ett lärande som sedan lett till nya arbetsmetoder. På så sätt är det troligt att Finsam Lunds resurser idag skapar en ökad nytta jämfört med tidigare.

Ekonomisk nytta

Den grundläggande frågan för detta uppdrag är vilka samordningsvinster och ekonomiska effekter som skapas av förbundet. Frågan kan besvaras med utgångspunkt från de satsningar som finansieras av förbundet. Ur ett socialt investeringsperspektiv är det viktigt att visa på värdet av den nytta som förbundet skapar genom sina insatser både på kort sikt och sannolikt på längre sikt.

Den ekonomiska nyttan skapas när deltagarnas produktionsvärde ökar genom att de kommer i arbete och/eller att deras resursförbrukning minskar för att de mår bättre efter ett projektdeltagande. Av de tidigare redovisade typfallen framgår att den ekonomiska nyttan kan skilja mycket mellan de olika aktörerna. Till exempel kan den vara stor för Lunds kommun utan att den totala samhällsnyttan blir särskilt stor. När en individ med försörjningsstöd tar ett aktivt steg mot arbetsmarknaden och får aktivitetsstöd kan resultatet bli som nämnts. Vid tolkningen av hur framgångsrikt ett projekt har varit ekonomiskt är det därför av stor vikt att alltid utgå från helheten, vilket parterna i förbundet måste värna om.

Att ge ett fullständigt svar på hur stor samhällsnytta som Finsam Lund har skapat är ett mycket omfattande uppdrag, eftersom det i så fall kräver uppföljning av deltagare i samtliga projekt som förbundet har stöttat. Men ett annat perspektiv är att ställa frågan "Vilka resultat krävs för att Lunds kommun och de övriga parterna ska få tillbaka sina satsade resurser?"

Typfallen som tidigare redovisats i denna rapport visar att det skapas stora värden när en individ kommer i ett arbete, med eller utan subvention. Vi utgår från typfallet med en individ som kommer i heltidsarbete utan subvention och med en lön på 19 000 kr i månaden. Hur många deltagare måste nå upp till den nivån för att Lund kommuns skall få tillbaka sina kostnader, motsvarande 1, 375 mkr för finansieringen av Finsam Lund, på ett år? Det enkla svaret är att det räcker med sju individer. Om de satsningar som finansieras av Finsam kan hjälpa sju personer per år att gå från försörjningsstöd till arbete kommer de satsade resurserna att betala tillbaka sig inom innevarande budgetår. Genom att deltagaren går till arbete uppnås även återbetalning på samhällsnivå.

Generellt kan vi säga att om en deltagare genom en insats går över till andra offentliga ersättningar istället för försörjningsstöd är det bra för kommunens ekonomi, men i det korta perspektivet är det inte lika bra för samhället. Men i de typfall som individen har en minskad vårdkonsumtion förbättras samhällets ekonomi, oavsett försörjningssituationen.

Nytta i projekten

Ingen av de rehabiliteringsinriktade insatserna inom Finsam Lund har beslutade monetära mål som är relaterade till deltagarna. Med utgångspunkt från de redovisningar vi har haft att tillgå kring vad projekten lett till för deltagarna redovisar vi möjlig ekonomisk nytta av insatserna:

- Vår uppfattning är att projekt Kraft i första hand varit av kartläggande och arbetsförberedande karaktär och att de resultat som uppnåtts är mycket rimliga med tanke på målgruppens mångåriga utanförskap. Eftersom vi inte har tillräckligt med underlag för att göra typfall för projektet kan vi ändå konstatera att det sannolikt finns en viss samhällsnytta genom att några av deltagarna arbetar och att det idag finns en större potential för deltagarna att på sikt komma i arbete om rätt stöd ges till dem via socialtjänsten och Arbetsförmedlingen. Av parterna är kommunen den största vinnaren. Det beror i första hand på minskade kostnader för försörjningsstöd och handläggning av detta.
- Projekt Rehasamverkan är ett projekt som inneburit att huvuddelen av deltagarna i det korta perspektivet kommit i arbetslivsinriktade insatser hos Arbetsförmedlingen. Endast två av 66 deltagare har kommit i ett arbete och det finns inga uppgifter om hur situationen utvecklats för deltagarna på sikt efter projektavslutet. Eftersom det också saknas uppgifter kring deltagarnas försörjning eller resursförbrukning, före och efter insatsen, går det inte att uttala sig närmare om projektets faktiska ekonomiska nytta.
- Unga Vuxna. Detta projekt har utvärderats externt och bedömts ha förhindrat ett potentiellt utanförskap hos många unga vuxna i målgruppen som har tagit del av de tidiga insatserna. Projektet är extra intressant genom att det jobbar med att förhindra ohälsa och riktar sig också till en målgrupp där kostnaderna för ohälsan kan öka snabbt om inget görs. Det finns ett stort värde i att förhindra framtida ohälsa och skapa förutsättningar för en bättre livskvalitet. Från Payoff's sida är vi mycket skeptiska till hur den samhällsekonomiska nyttan beräknats i den externa utvärderingen. Vi håller med om att projektet troligtvis betalat sig, men vi skulle vara mer försiktiga när värdet av samhällsnyttan uppskattas. Det viktigaste värdet är att insatserna permanentats för målgruppen. I förlängningen är det sannolikt att stora kostnader kan sparas inom vården och för kommunen genom att ett framtida utanförskap kan förhindras för många av deltagarna. Uppföljande utvärdering bör göras för att identifiera de samhällsekonomiska värden som faktiskt har skapats.
- Teaterprojektet Kabaré Unik. För bedömning om projektets möjliga nytta se vidare i den utvärdering² som genomförts av projektet.
- Projekt IPS. Det har inte varit möjligt att få fram något underlag för att bedöma den samhällsekonomiska nyttan av projektet. Projektet har bedömt att

² Utvärdering Teaterprojekt Kabaré Unik, Selander, 2013

de inte har resurser att ta fram ett mer detaljerat underlag för att Payoff skulle kunna utföra de samhällsekonomiska beräkningarna av den nytta som projektet har skapat. Däremot har ett par typfallsberäkningar gjorts med stöd av uppgifter från projektet, se bilaga 3.

Strategisk och strukturell nytta

De projekt som Payoff har utvärderat inom samordningsförbunden saknar ofta en beskrivning av mätbara mål. Det finns inte heller en redogörelse på vilket sätt som samordningsförbunden har skapat en effektivare insats för målgruppen jämfört med insatser i parternas ordinarie verksamheter. Mätbara mål skulle exempelvis kunna vara att fökja upp om insatsen har lett till att fler individer i målgruppen klarar av att bryta sitt utanförskap och komma i egenförsörjning relativt resultatet i parternas ordinarie verksamhet.

Ett sätt att utvärdera det ekonomiska värdet av effektivare arbetssätt, metoder och samverkan skulle vara att om möjligt driva ena delen av verksamheten på vanligt sätt och den andra delen med de nya arbetsformerna, bägge mot samma målgrupp och sedan jämföra utfallet för individerna relativt den ekonomiska nyttan. Detta skulle innebära ett en typ av kontrollgrupp kunde byggas in i studien. Om också ytterligare resurser tillförs i samband med de nya arbetsformerna blir det ännu mer intressant och viktigt att följa upp resultatet.

Många projekt klarar sin uppgift relativt målgruppen på ett bra sätt vad gäller de arbetslivsinriktade insatserna. Utmaningen är istället att de metoder, arbetsformer och synsätt, som utvecklas i insatserna, verkligen börjar tillämpas av parterna efter avslutat projekt. Ett nästa steg kan också innebära att insatsens former för samverkan, styrning och ledning implementeras i de berörda organisationerna.

Implementering

Implementering är en ädel konst som kräver planering, styrning, uppföljning och förankring på strategiska nivåer hos berörda organisationer. Erfarenheten visar att implementering kräver kunskap kring processen att implementera och att den tar tid för att bli framgångsrik. Det nya skall också tas emot och hanteras i de berörda organisationerna, så även om det fungerat i ett projekt måste det finnas en plan med syfte, mål och resurser för implementeringsprocessen.

Det måste initialt finnas ett mätbart mål i en insats kopplat till strategiska och strukturella förändringar för att öka förutsättningarna för att en implementering skall lyckas. De insatser vi följt upp i Finsam Lund visar på att projekten utvecklade metoder och arbetssätt för målgrupperna och att dessa också i några fall tagits tillvara av parterna efter avslutad insats. För Finsam Lund gäller att:

- Unga Vuxna är ett bra exempel på ett framgångsrikt projekt som också implementerats efter avslut. Insatsen utvecklade samsyn, samverkan och samordning mellan parterna Lunds kommun och Region Skåne, som innebar att målgruppen unga vuxna kunde få åtgärder i tid. Den tidiga insatsen bedöms i många fall ha förhindrat att ytterligare ohälsa utvecklats hos målgruppen.
- IPS är ett projekt fortsätter i kommunal regi inom vuxenstöd och socialpsykia-

trin. Eftersom målgruppen är personer med psykisk ohälsa som står längst ifrån arbetsmarknaden krävs det mycket resurser i rehabiliteringsprocessen, som finns inom den kommunala verksamheten. De externa insatserna och stöd som behövs från Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har projektet också utvecklat samverkansformer för. Vår erfarenhet är att kommunen har tagit ett bra beslut att samla kompetens för målgruppen samtidigt som samverkan med psykiatri, Af och Fk etablerats för att stärka de individuella insatserna. Av andra liknande satsningar vi utvärderat vet vi också att de ökade kostnaderna för kommunen återbetalas relativt snabbt genom att individerna i många fall ökar sin egenförsörjning.

Några kommentarer till de övriga projekten som följts upp:

- Projekten Kraft och Rehasamverkan ledde inte till att de utvecklade samarbetsformerna implementerades hos parterna. Främsta skälen till detta var att det saknades strategisk förankring och att arbetsformerna var kopplade till vissa personer eller eldsjälar. Dessa bägge projekt var relativt traditionella förbundsprojekt och resultatet ligger i linje med hur det ser ut på många andra håll i landet.
- Teaterprojekt Kabaré Unik var en insats under kort tid, fem månader. Det fanns ingen målsättning om att det skulle fortsätta i någon annan form. Projektet hade ett klart annorlunda och intressant grepp, som visar att arbetslivsinriktad rehabilitering kan genomföras på många sätt. Klart kreativt. Tyvärr saknas en uppföljning av vad som hänt individerna efter avslutat projekt.
- Samverkansresurs Af är ett angeläget projekt med en strukturell och strategisk ansats för att bygga samverkansytor som fungerar i vardagen. Af's utökade ansvar inom rehabilitering kräver betydligt mer underlag och bakgrund kring deltagarna för att kunna genomföra uppdraget på ett bra sätt. Finns en verklig vilja hos Regionen att implementera samverkan? Af har enligt ansökan lovat att de tar sig an implementeringen under förlängningsåret. Försäkringskassan har en roll utan att aktivt vara med i projektet? Viktigt att visa på lärandet och vad som skall implementeras och även synliggöra hur ledtiderna kortas för målgruppen genom projektet.
- Strategiska insatser för en inkluderande arbetsmarknad är ett offensivt och innovativt projekt som ligger i tiden genom att koppla företagandets sociala ansvar också till ekonomiska och ekologiska krav som i dag ställs från flera håll på arbetsgivare för att driva verksamheten med ett långsiktigt hållbart fokus. Hur skall måluppfyllelsen mätas, en förändrad attityd hos arbetsgivarna och om det faktiskt har tillkommit några nya anställningar för funktionshindrade som inte annars skulle blivit av? Finns det någon sådan uppföljning? Det långsiktiga målet bryts inte ner i vad som faktiskt förväntas hända kopplat till målgruppen.

Kändisskapets betydelse

En fråga som flera ledamöter i både beredningsgrupp och styrelse lyfter fram att Finsam Lunds verksamhet inte är tillräckligt känd. Troligtvis finns det inte något större egenvärde att Finsam marknadsför sig och skapar en ökad kännedom om verksamhet-

en hos allmänheten. Men för att kunna agera som en likvärdig aktör med de övriga, fyra parterna behöver Finsam vara kända, men framför allt behöver Finsam vara ”erkända”. Att bli erkänd kräver dessutom något mer än att bara bli känd. Att bli erkänd kan man bara bli genom att förtjäna de övriga parternas respekt genom att kunna påvisa vilka resultat och effekter som Finsam kan bidra till och att parterna även upplever att deras egna uppdrag underlättas och stöts av Finsam Lund.

Utifrån detta resonemang är det viktigt för Finsam att öka medvetenheten hos parterna och statsmakterna om sin verksamhet och vilka strategiska resultat som skapas. I annat fall finns risk att, i ett första steg, de lokala parterna tappar intresset för verksamheten inom Finsam Lund och därigenom även börjar ifrågasätta den egna finansieringen av Finsam. I ett andra steg finns risk att hela Finsam-verksamheten blir ifrågasatt på riksnivå, vilket i så fall kan få påverkan på de finansiella medel som budgeteras för Finsam. Det är också flera i styrelse och beredningsgrupp som själva lyfter fram denna farhåga.

Finsam; mästare på lokal samverkan med utmaningar på regional och nationell nivå

Finsam Lund visar att verksamheten bedrivs på ett byråkratiskt sätt och att det finns goda möjligheter att få gehör för nya idéer samt att insatser kan startas med kort startsträcka. Därigenom kan Finsam Lund bidra till att täcka upp luckor där parterna var för sig har svårt att arbeta med tillräckligt lokalt anpassade och snabba insatser. Flexibiliteten och snabbheten gäller både att identifiera målgrupper och deras behov samt att allokera resurser, komma med förslag på arbetsmetoder och fatta beslut för att kunna starta genomförandet. Finsam Lund visar i handling att de lever upp till sin ambition om att vara en flexibel och handlingskraftig organisation.

Samtidigt finns det en motsägelse i den ”samverkanskompetens” som Finsam Lund och andra förbund lyfter fram som en styrka i sin verksamhet. I de situationer där det behövs ökad samverkan mellan fler förbund, eller kanske till och med nationell samordning, för att angripa problemområden finns en otydlig styrning hos förbunden. Finsam Lund och andra förbund har svårt att lyfta den så framgångsrika, lokala samverkan till regional eller nationell nivå. Därigenom får Finsam svårt att dra nytta av sin fulla potential och missar chansen att på ett tydligt sätt visa för sina ägare att samordningsförbunden skulle kunna vara en aktör som skulle kunna få ansvar för att driva större samverkanssatsningar på nationell nivå.

Lärande och utveckling

Arbets sättet hos Finsam Lund har utvecklats från att från början ha varit fokuserade på att identifiera en målgrupp för vilken en mängd insatser sattes in. Idag arbetar Finsam Lund på ett mer strukturerat sätt med förstudier för att med tydligt avgränsade resurser testa och utvärdera sina insatser. Med kunskap från förstudien planeras, beslutas och genomförs mer långsiktiga insatser. Mallen för att beskriva vad förstudien eller visst projekt skall leda till är bra genom att den kräver att syfte, mål och förväntat resultat av insatsen redovisas.

Genom att ändra sitt arbetssätt och utnyttja förstudierna skapar Finsam Lund ökade förutsättningar för lärande i den egna utvecklingsprocessen. Det finns en öppenhet att prova nya vägar, utan att långsiktigt låsa arbetsmetoder och resurser i fasta strukturer. Det blir då också naturligt att utvärdera och ifrågasätta förstudiens resultat, i syfte att dra nytta av kunskapen och bygga mer långsiktigt hållbara lösningar.

Handläggningen av individärenden är ett område som tydligt har utvecklats och blivit effektivare för både individen och parterna. I olika projekt har respektive part utvecklat sina arbetsmetoder och handläggningsrutiner att bli mer anpassade till varandra. För individer har det oftast inneburit enklare och tydligare vägar till respektive parts verksamhet och insatser samt kortare ledtider till rätt insats utifrån behov. För organisationerna har det gett en ökad transparens och större förståelse för respektive parts verksamhetsområde, uppdrag och ansvar. För samhället finns det stora samhällsekonomiska vinster att uppnå genom att det skapas effektivare handläggning hos myndigheterna och att ledtiderna för deltagarna från utanförskap till integration och arbete blir kortare.

Vad ska Finsam Lund uppnå med sin verksamhet?

Vad är ett bra resultat för ett samordningsförbund i allmänhet och Finsam Lund i synnerhet? I denna utvärdering har ett stort antal styrande dokument analyserats. Utöver detta har enkätundersökningar genomförts med styrelse, beredningsgrupp, förbunds-samordnare och representanter för projekt som Finsam Lund stöttar. Dessutom har intervjuer genomförts. Den samlade analysen visar att det på projektnivå finns syfte och mål beskrivna. Men det är många mål som inte är mätbara och därigenom svåra att dra nytta av när det gäller att följa upp, leda och styra.

På förbunds-nivå finns det en tydlig avsaknad av mål för verksamheten. Inte heller vid intervjuer med styrelse och beredningsgrupp har vi fått några svar på frågan "Vad är det Finsam Lund ska uppnå?" eller hur förbundet mäter och följer upp måluppfyllelsen. Det finns därför behov för styrelsen och beredningsgruppen i Finsam Lund att diskutera och analysera denna fråga.

Diskussionerna i processen för ledning och styrning i Finsam Lund behöver leda fram till ett antal tydliga och förankrade mål, vilka kan bidra till att peka ut riktningen för verksamheten. Anledningarna till att ha tydliga mål i Finsam Lund är flera:

- En tydlig måldiskussion hjälper till att höja blicken från att fokusera på aktiviteter till att föra strategiska diskussioner om vad Finsam Lund ska uppnå med sina tilldelade resurser.
- Strategiska mål för Finsam Lund hjälper till i arbetet när nya insatser planeras och målsätts för att skapa ett bra resultat.
- Utan tydliga och mätbara mål kan inte någon strukturerad uppföljning bedrivas, vilken visar graden av måluppfyllelse inom förbundets totala verksamhet.
- Underlaget från uppföljningen kan hjälpa till att visa på hur utvecklingen i verksamheten går och om måluppfyllelsen skapas i den omfattning som är önskvärd i förhållande till de resurser som verksamheten har till förfogande.
- Underlag från uppföljningen kan användas i följande syften:
 - Intern analys, ge tidiga signaler och möjlighet att fatta beslut om korrige-

rande åtgärder i den operativa verksamheten.

- Underlag för styrelsen att kritiskt granska verksamheten och att kunna ha en dialog mellan styrelse och operativa verksamheten hur Finsam Lund ska kunna utvecklas på kort och lång sikt.
- Underlag för att kunna informera och kommunicera med ägare och övriga intressenter i samhället. På så sätt kan legitimiteten för verksamheten stärkas och det skapas en stabilare grund för att diskutera utökade finansiella ramar.

Värden av samverkan

Själva konceptet med samordningsförbund skapar samverkan. Det går liksom inte att undvika genom att alla fyra parterna ska vara representerade. Nya kontaktvägar, personliga kontaktnät och kunskap om varandras verksamhet byggs upp per automatik. Kunskap om varandras verksamhet som skapas vid samverkan inom ramen för Finsam Lund. Det byggs också upp en ökad förståelse för de förutsättningar som gäller hos respektive aktör. Det främjar samverkansklimatet och även kreativiteten att hitta gemensamma lösningar inom gällande regelverk och på så sätt kunna skapa värden och nytta för individer, organisationerna och samhället.

De ingående fyra parterna lär sig om varandra och bygger upp gemensamma kontaktnät. Samordningsförbundet är i sig en egen part, vilken bygger upp en unik kompetens med ett helhetsperspektiv. Samordningsförbundet blir på sätt och vis den ”myndighet” som har ansvaret för samhällsperspektivet, dvs. ska se till helheten prioriteras så att inte något särskilt perspektiv gynnas utan att nytta skapas för både individen, parterna och genom strukturpåverkan i samhället.

Det finns en medvetenhet i styrelsen om vikten av att arbeta med strukturpåverkan. Det framkommer i intervjuerna att behovet av metodutveckling och strukturell samverkan (strategiska insatser) kan skapa ökade mervärden jämfört med aktiviteter som begränsas till insatser mot enskilda individer (operativa insatser). De strategiska insatserna ger direkta resultat för de individer som deltar i insatsen. Men de strategiska insatserna ger dessutom indirekta resultat genom att kunskap, metoder och samverkansstrukturer kan implementeras i de ordinarie verksamheterna och på så sätt skapa multipla effekter av de satsade Finsam-resurserna. De indirekta effekterna har potential att bli många gånger större än de direkta effekterna, eftersom dessa kan komma att påverka och stötta fler individer än de som ingick i den ursprungliga insatsen. De operativa insatserna skapar däremot ”bara” direkta resultat för de individer som är deltagare i insatsen.

Arbetsgivarna; den viktigaste resursen

Hur kan arbetsgivarna vara den viktigaste resursen? Är det inte alla kompetenta medarbetare i rehabkedjan som är viktigast? Självklart kommer ingenting att hända med deltagarnas utveckling om det inte finns en mängd kompetenta medarbetare som stöttar deltagarna i sin egen utvecklingsprocess. Oavsett hur duktiga dessa medarbetare än är kommer inte det grundläggande målet att deltagarna ska komma i arbete att

kunna uppnås om det inte finns arbetsgivare som är beredda att anställa dessa personer. Därför är arbetsgivarna den viktigaste länken i rehabkedjan.

Med tanken om att arbetsgivarna är den viktigaste resursen behöver också Finsam Lund diskutera på vilket sätt som verksamhetens resurser ska kunna användas på bästa möjliga sätt för att öka deltagarnas kontaktytor med näringslivet och hur arbetsgivarnas vilja att anställa personer med någon typ av funktionshinder ska kunna öka.

Ett strategiskt mycket intressant projekt är Inkluderande arbetsmarknad. Där arbetar projektet med att öka arbetsgivarnas förståelse och att de ska se fördelarna med en ökad mångfald och därigenom anställa fler funktionshindrade. Vi tror att det finns mycket att lära av detta projekt som i nästa steg kan leda till kunskap som kan användas för att skapa positiva effekter i andra projekt och verksamheter.

Slutsatser

Finsam Lund har en bred ansats med såväl tidiga insatser, mer traditionella rehabiliteringsinsatser men också satsningar som skall skapa en strukturell påverkan för att i ett nästa steg leda till effektivare insatser för målgruppen. För att vara ett mindre förbund med begränsade resurser måste satsningarna inom Finsam Lund sägas vara mycket intressanta. Särskilt kommande satsningar som utgår mer från förändring i ordinarie verksamheter och att i dessa utveckla arbetsmetoder och samverkan. Samtidigt som krav ställs på att verksamheten skall kunna fortsätta efter projekttiden utan kostnadsökningar. Det är ett viktigt krav för att implementeringen skall bli av och fungera på längre sikt.

För att kunna följa upp, utvärdera och svara på om Finsam Lund skapar nytta med verksamheten behövs det tydliga mål. Vid genomgång av verksamhetsplaner och projektbeskrivningar kan vi inte se vilka dessa mål skulle vara för den totala verksamheten i Finsam Lund. Vår slutsats är därför att det pågår en mängd aktiviteter, att det troligtvis skapas goda resultat och deltagarna får hjälp och stöttning till ett bättre liv. Men eftersom det inte finns någon tydlig beskrivning av vad Finsam Lund vill uppnå på ett övergripande plan, går det inte att svara på om verksamheten har uppnått sina mål och om den skapar ökad nytta jämfört med om motsvarande resurser hade satsats inom ramen för ordinarie verksamheterna hos parterna. Det är dock troligt att förbundets resurser skulle kunna åstadkomma ytterligare nytta om det fanns väl definierade och förankrade mål för verksamheten.

Finsam Lund skapar nytta för deltagarna i de insatser som riktar sig till individer i utanförskap. Någon fullskalig samhällsekonomisk utvärdering av de arbetslivsinriktade insatserna har inte genomförts inom ramen för detta uppdrag. Men av de kontakter och underlag vi fått från projekten, Kraft, Rehabsamverkan, IPS, Teaterkabaré Unik och Unga Vuxna kan vi dock bedöma att många av individernas försörjningssituation och resursförbrukning förändrats positivt genom projekten. Effekterna på längre sikt kan vi inte uttala oss genom att det saknas sådan uppföljning

Om vi antar att samhällsnyttan för projekten i Finsam Lund ligger i linje med genomsnittet för de 58 utvärderingar som Payoff redovisade i NNS-rapporten är insatserna återbetalda efter 12 månader. Den genomsnittliga samhällsekonomiska intäkten ligger i så fall på 82 000 kr per deltagare och år. Efter ett år fortsätter den årliga intäkten att skapas under förutsättning att individernas situation inte förändras. Av parterna är det främst Lunds kommun och Region Skåne som förbättrar sin ekonomi med hjälp av insatserna inom Finsam Lund. Det sker främst genom minskade kostnader för försörjningsstöd, handläggning och vårdinsatser. Arbetsförmedlingen är den aktiva parten för att insatserna skall leda till ett arbete och har därför i princip alltid (på kort sikt) ökade kostnader i projekten. På längre sikt kan individerna förhoppningsvis klara sig utan stöd från Arbetsförmedlingen, vilka då kan minska sina kostnader. För Försäkringskassan kan det ekonomiska utfallet variera och kostnaderna skiftar beroende på vilken försörjning som är aktuell för målgruppen före och efter insatsen.

Eftersom graden av utanförskap skiljer sig för målgruppen finns det givetvis en stor bredd i det ekonomiska utfallet. Unga Vuxna är ett projekt som erbjuder tidiga insat-

ser och har därför helt andra förutsättningar relativt projekten Rehabsamverkan, Teaterkabaré Unik, Kraft och IPS som jobbar med individer med ett i de flesta fall mångårigt utanförskap och frånvaro från arbetsmarknaden. Den kortsiktiga ekonomiska nyttan direkt av insatsen är uppenbar. För projekt Kraft visar också en uppföljning, när minst ett år gått efter avslut, att flera av deltagarna har förändrat sin försörjningssituation till det bättre men att de flesta fortfarande är beroende av offentlig försörjning.

Det är viktigt att notera att i flera av insatserna förbättras också deltagarnas sociala situation och förutsättningarna för ökad livskvalitet. Detta betyder mycket för individernas möjligheter att få och behålla ett arbete, så det arbete med individerna självkänsla och självförtroende som görs i många av projekten är en mycket viktig del i projektens insatser för deltagarna.

Vi anser att den viktigaste förändringen som Finsam Lund kan bidra till är att skapa strategiska och strukturella skillnader. Här vill vi gärna lyfta fram projekten Unga Vuxna och IPS som lett till implementering av arbetsformer och samverkan kring viktiga målgrupper. Värdet av detta är mer indirekt, men utgår från att dubbelarbete undviks, rätt kompetenser finns på plats initialt, att samverkan är en naturlig del i vardagen, tidigare insatser mm. Implementeringen innebär också att fler får en bättre sammanhållen insats med fokus på helheten och en gemensam syn kring arbetsätt och metoder. Det långsiktiga värdet är också att efter en implementering kan många i målgruppen ta del av insatserna medan i ett projekt är det endast de individer som var aktuella under projekttiden som drar nytta av insatsen.

Förslag att diskutera vidare

Utifrån vad som framkommit i denna utvärdering lämnar Payoff härmed följande förslag på hur Finsam Lund kan fortsätta att diskutera nyttan av de utvärderade projekten och utveckla sin verksamhet och sina projekt. Vår förhoppning är att dessa förslag kan bidra på ett positivt och kreativt sätt till den fortsatta utvecklingen av Finsam Lund. Förslagen har ingen inbördes rangordning.

- Arbeta med syfte och mål så att de blir mätbara och möjliga att följa upp. I dagsläget finns bra beskrivningar av vad Finsam Lund ska arbeta med. Men det finns i nuläget inga beslutade mål inom Finsam Lund, vilka går att mäta och därför går det inte heller att svara på frågan vad Finsam Lund ska uppnå och om förbundet har gjort ett bra resultat på ett övergripande plan. Finsam Lund rekommenderas att arbeta fram tydliga och mätbara mål. Vid behov bör Finsam Lund överväga om någon typ av stöd bör tas in i målprocessen.
- När mätbara mål är framtagna och beslutade behöver de följas upp. Finsam Lund har utvecklat en modell för kollegiegranskning, i syfte att följa upp verksamheten, lära sig av sina kollegor och utveckla verksamheten. Att använda modellen kan vara ett sätt att löpande följa upp verksamheten. Men modellen har än så länge inte använts. Även i modellen för kollegiegranskning poängteras vikten av att besluta om mätbara mål, som sedan ska följas upp och därigenom kunna svara på i vilken grad verksamheten har uppnått sina mål.
- Det viktiga är att uppföljningen görs löpande och att den information som kommer fram analyseras och används som underlag för beslut om hur verksamheten ska drivas vidare och utvecklas. Uppföljning och utvärdering SKA analyseras utifrån beslutade mål. Mätbara mål och uppföljning kan bidra till:
 - Skapa förutsättningar för uppföljning.
 - Göra det möjligt att bedöma måluppfyllelse.
 - Skapa förutsättningar att få tidig kunskap om verksamhetens utveckling och med hjälp av den kunskapen besluta om åtgärder.
 - Skapa förutsättningar för styrelsen att kritiskt granska och analysera den egna verksamheten och med hjälp av den insamlade informationen fatta väl underbyggda beslut.
 - Skapa förutsättningar för dialog och samsyn med ägarna om vad som verksamheten ska uppnå. Ägarna kan även känna en trygghet när de fattar beslut om t.ex. framtida finansiering.
 - Skapa förutsättningar för Finsam Lund att visa på mervärdet som förbundets verksamhet kan bidra till, jämfört med att motsvarande resurser fördelas till de ordinarie parterna. Styrelsen i Finsam Lund bör fundera på vilka fördelar det kan finnas att skilja mer på den operativa och den strategiska ledningen av verksamheten. Beredningsgruppen deltar på styrelsens möten för att kunna föredra ärenden och bidra med kunskap. Genom att den är närvarande blir det svårare för styrelsen att fritt diskutera och fatta beslut om strategiska frågor, t.ex. att göra förändringar som direkt berör den operativa verksamheten eller om styrelsen beslutar att gå i en annan riktning även vad beredningsgruppen föreslår. Styrelsen rekom-

menderas att säkerställa att det finns tillfällen där strategiska diskussioner kan föras utan att beredningsgruppen eller representanter från den operativa verksamheten är närvarande.

- Satsa på färre och längre insatser till målgrupper som har varit i ett långvarigt utanförskap. Det borde inte vara en överraskning att insatserna tar mycket lång tid för att lyckas och deltagarna bör även få en fortsatt stöttning på den nya arbetsplatsen för att klara omställningen till ett arbete.
- Genom Finsam Lunds nuvarande arbetsmodell med förstudier bör det vara fullt möjligt att fortsätta utveckla insatserna med utgångspunkt från individernas behov och förutsättningar kopplat till parternas möjligheter, kompetens och resurser. Förstudierna ger också möjlighet att under kortare insatser testa olika arbetsformer och metoder. Därefter kan beslut tas vilka långsiktiga satsningar som ska göras.

Östersund och Göteborg, den 2015-03-17

Sven Vikberg och Jonas Huldt (sven@payoff.se och jonas@payoff.se)

Payoff Utvärdering och Analys AB

Kontaktperson Finsam Lund:

Bengt Selander (bengt.selander@lund.se)

Bilaga

Bilaga 1 Satsningar inom Finsam Lund 2015.

Av **verksamhetsplanen för 2015 framgår att Finsam Lund** främst kommer att satsa på att utveckla förbundet inre arbete, strukturerade insatser som syftar till att indirekt förbättra parternas samverkan kring utsatta grupper och rehabiliterande insatser med målgrupper som skall få bättre insatser genom en utvecklad samverkan mellan parterna.

Interna insatserna handlar i första hand om att

- Fortsätta att göra Finsam Lund **mer känt** hos parterna och andra organisationer, myndigheter och föreningar.
- Utveckla Finsam Lunds **hemsida** för att lägga ut mer information kring förbundet och myndigheternas verksamhet.
- Fortsätta utveckla den **administrativa verksamheten** så att den svarar mot förbundets och revisionens krav och behov.
- Förbundet skall delta i nätverk, utbildningar och seminarier för att utveckla den egna verksamheten med stöd av aktuell evidens och kunskap.
- **Europeiska Socialfonden och dess programområden 1 – 3 är en möjlig kompletterande finansiering.** Förutsättningarna för detta skall undersökas för att ha en beredskap om behov skulle uppstå under året.

Strukturerade insatser

- **Samverkansresurs i AF** är ett projekt som varit positivt, har därför ansökt om och beviljats förlängning under 2015 för att kunna fånga upp och arbeta med nya trådar samtidigt som det ursprungliga uppdraget behöver fortsatt uppmärksamhet.
- **Inkluderande arbetsmarknad** har beviljats två års fortsättning med sin kamp att övertyga Lunds samtliga arbetsgivare om fördelarna med mångfald i arbetsgrupperna, i synnerhet att anställa fler med funktionshinder.
- **”Långtidsarbetslösa Utrikesfödda med behov av samordnade insatser”** är ett metodutvecklingsprojekt. Ambitionen är att mobilisera inte bara de fyra samverkansparterna, utan alla myndigheter och organisationer som kan bidra till att bygga upp en samverkansmodell för att minska de utrikesföddas andel av de långtidsarbetslösa i Lunds kommun.
- Förstudie **Växthuset**. Målgruppen är ungdomar med funktionsnedsättning och målet med förstudien är att formulera en samverkansmetod som sedan kan provas i projektform.
- Förstudie **KAOS**. Målgruppen är o-placerade med oklar hälsosituation. Förstudien bygger delvis på kunskaper från KRAFT och insikten om hur viktigt det är att involvera vårdcentraler och psykiatri. Studien syftar till att ta fram en samverkansplattform som sedan kan provas i projektform.
- Förstudie om **socialt företagande på Brunnsnäs**. Syftet är att ta fram

kunskap kring förutsättningarna för socialt företagande i anslutning till det planerade bostads- och kontorskvarter som ska byggas i anslutning till Max IV och ESS. I studien finns också ambitioner att på ett mer generellt plan generera kunskap för hur kommunen kan stödja tillkomsten av sociala företag.

Rehabiliterande insatser

- **Comung** vill komplettera sin verksamhet genom att erbjuda individuella tjänster även till ungdomar som inte är aktuella på någon myndighet, framförallt de som varken arbetar eller studerar. Genom ESF-medel har en tjänst finansierats under 2014 som arbetat med gruppen och genom ansökan till Finansinspektionen vill Comung utveckla metoderna och samverka med målet att permanenta verksamheten.
- **Kristallenprojektet** startade sitt arbete i juli och arbetsledaren Monique Drakar ansvarar för 8 deltagare som kommit till projektet via Fontänhuset.
- **MiniMaria** är ett samverkansprojekt mellan Lunds kommun och Region Skåne och riktar sig till unga vuxna med missbruk eller riskbruk, samt deras föräldrar. Projektet kan ses som en förebyggande insats för ungdomar som riskerar utanförskap på grund av alkohol och droger.
- På planerings- och idéstadiet är ett samverkansprojekt, **START**, som är tänkt att genomföras av Försäkringskassan och vårdcentralerna. Erfarenheterna av fysisk aktivitet på recept (FAR) säger att de som behöver aktiviteten som mest, dvs. de som lider av depression, ångest och liknande diagnoser ofta inte kommer till aktiviteten, just på grund av diagnosen. Projektets idé är att introducera ett arbetssätt som innebär att aktiviteten genomförs direkt på vårdcentralen och i förlängningen bidrar till kortare sjukskrivningstider.

Bilaga 2 Typfallsbeskrivningar projekt Kraft

Typfall 1

Kvinna, 45-50 år, med längre än 10-årigt beroende av försörjningsstöd. Sjuklighet finns men inte tillräckligt utredd och därmed oklar arbetsförmåga. Varit inne i flera aktiviteter anordnade av Socialförvaltningen men har inte kommit till något slags resultat. Man upplever att man gjort "allt" med kvinnan och inte visste vad man mer skulle göra.

Förhoppningen från socialsekreterarens del var att för en gångs skull komma fram till vad det är som inte fungerar. Kvinnans eget deltagande byggde på att hon själv ville vara med i något slags sammanhang.

Under året i Kraft och i efterföljande praktik kunde en kraftansamling göras kring kvinnan genom samverkan. Hon fick dels hjälp med att ta kontakter med sjukvården för att komma tillrätta med hälsoproblematiken och få klart kring vad det handlar om för kvinnan och hennes arbetsförmåga. Utifrån denna kunskap kunde hon och vi verkligen pröva genom praktik vilken förmåga som fanns och vad som var rimligt att begära. Utifrån resultatet av detta kunde vi gemensamt konstatera att det inte fanns arbetsförmåga och att det fanns grund för sjuksättning på heltid. Kvinnan fick också

hjälp med att ta sin ohälsa på allvar. Inom ramen för Kraft skrevs en sammanfattande dokumentation kring vad som uppdragats kring arbetsförmågan. Denna bifogades ansökan om sjukersättning.

Kommentar från projektledningen:

För de andra som har varit i samma oklara situation, har vi efter genomgången Kraft-tid skrivit en sammanfattande dokumentation om vad som skett och vad vi kunnat konstatera kring arbetsförmågan och i vissa fall aktivitetsförmågan. Dessa dokument har bidragit till att Försäkringskassan har kunnat pröva rätten till sjukersättning.

Metodiskt är det viktigt att sammanfatta vad individerna gjort, hur det har gått och att vi i detta kunnat lyfta fram information som funnits/kommit fram hos samverkanspartners. Den täta kontakten med individerna visar både på utvecklingspotential, men även hinder blir tydliga. Utifrån detta finns bra underlag för verkligt individuella handlingsplaner. Kraven från myndigheterna har blivit mer realistiska och möjliga för individerna att uppnå. Dessutom har individerna varit med och stakat ut vilken riktning de vill och behöver ta. Vi har sett att även individerna i vissa fall fått realistiska förväntningar både på sig själva och på samhället.

Typfall 2

Kvinna, 30-40 år, med mångårigt beroende av försörjningsstöd. Fanns social problematik och oklar hälsoproblematik. Varit inne i flera aktiviteter utan att det gått vidare till lönearbete.

Under tiden i Kraft gick vi till botten med hälsoproblematiken. Denna var inte så allvarlig som det tidigare fanns uppfattning om. Dock fanns en betydande social problematik som påverkade kvinnans arbetsförmåga väsentligt. Vi såg också att det fanns okunskap om och inte realistiska förväntningar på vad som krävs av en person för att långsiktigt försörja sig själv. Genom upplägget i vägledningen arbetade vi mycket med att peppa personen, lyfta fram alla goda sidor och uppmuntra till att se sig själv som en arbetande person. Vi arbetade mycket med att se hela arbetsmarknaden och inte bara en liten nisch som man bara ville befinna sig inom. Parallellt med detta fick kvinnan stöd i den sociala problematiken, som även löste sig på ett bra sätt. Efter året i Kraft fick kvinnan en riktig timanställning och behövde endast kompletterande försörjningsstöd. Idag har hon heltids anställning. Kvinnan började i Kraft 2011.

(Detta typfall är ett undantag, projektledningens kommentar.)

Typfall 3

Kvinna, 50-55 år, mångårigt bidragsberoende, oklar arbetsförmåga, diffus sjukdomsbild. Fanns ingen dokumenterad ohälsa, men dock upplevd.

Varit med i många olika aktiviteter genom Socialförvaltningen, men inte kommit vidare. Oklar egen motivation men ville vara med i Kraft. Det framkom att det fanns orealistiska förväntningar på vad samhället skulle ställa upp med och vad man själv som individ behöver göra. Fick mycket stöttning kring goda sidor och erfarenheter och hur man kan använda dem i arbetslivet. Deltog i praktik efter Kraft med hjälp av arbetsmarknadskonsulent från Socialförvaltningen. Krav ställdes därefter på kvinnan att

hon själv skulle ta tag i vad som skulle hända härnäst. Kvinnan skrev in sig på Arbetsförmedlingen hösten 2013 och har där en planering mot arbete. Hon har deltagit i arbetsmarknadsutbildning för att få ännu bättre utgångspunkt i sitt arbetssökande. Kvinnan började i Kraft september 2011.

Typfall 3 beskriver en väg som är möjlig för flera av deltagarna i Kraft. Ett flertal är idag med hjälp av arbetsmarknadskonsulent på Socialförvaltningen, i praktik med planering att kunna skriva in sig som arbetssökande på Arbetsförmedlingen.

Bilaga 3 Projekt IPS

Typfall för att illustrera vilken ekonomiska nytta som skapats genom att ett deltagande i projekt IPS har ett par typfall tagits fram.

Typfall 1

Individen studerar efter avslutad insats. Vissa insatser från kommunen och regionen i föreläget som minskat något efter avslutad insats för regionens del. Aktivitetsersättning före och efter insatsen, inget studiebidrag.

Utfall efter ett år och prognos fem år.

Intäkter samhället efter ett/fem år	-5 000 kr/ -23 000 kr
Regionen intäkter efter ett/fem år	-4 000 kr/ -18 000 kr
Ökad disponibel inkomst för deltagaren efter ett/fem år	Ingen skillnad

Studier leder normalt till ökade kostnader i det korta perspektivet. Orsaken till detta är främst kostnaderna för utbildningsinsatsen. Unga vuxna med aktivitetsersättning har möjlighet att studera och behöver därför inte få studiebidrag och ta ett studielån. Vårdinsatserna har minskat i efterläget. Genom att individen har samma nivå på aktivitetsersättningen och bostadsbidraget i efterläget påverkas inte dennes inkomst

Av parterna är regionen den aktör som ökat sina kostnader något genom att de driver den utbildningen som individen deltagit i. Inga förändringar vad gäller övriga parter.

Typfall 2

Individen arbetar deltid med lönesubvention efter avslutad insats. Sjukersättning, sjukpenning och aktivitetsstöd före insats. Efter insats endast sjukersättning. Vård i samma omfattning före och efter insats.

Utfall efter ett år och prognos fem år.

Intäkter samhället efter ett/fem år	41 000 kr/ 205 000 kr
Kommunen intäkter efter ett/fem år	2 000 kr/ 12 000 kr
Regionen intäkter efter ett/fem år	1 000 kr/ 5 000 kr

Försäkringskassan intäkter efter ett/fem år	76 000 kr/ 380 000 kr
Arbetsförmedlingen intäkter efter ett/fem år	- 94 000 kr/-469 000 kr
Ökad disponibel inkomst för deltagaren efter ett/fem år	16 000 kr/80 000 kr

I detta typfall visar det tydligt att det finns en samhällsnytta även när en individ arbetar deltid och dessutom har en lönesubvention. Kostnaderna för kvarvarande offentligt stöd till individen har omfördelats genom att Arbetsförmedlingen har tagit en större del och Försäkringskassan har minskat sin del. Individen har också ökat sin disponibla inkomst.